

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ФІНАНСІВ**

До захисту допустити:

Завідувач кафедри

к.е.н., доцент

 Горбашевська М.О.
(підпис) (ПІБ завідувача кафедри)

«05» грудня 2024 р.

«ОПТИМІЗАЦІЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКУ»

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої
освіти

освітньо-професійної програми
«Фінанси, банківська справа та
страхування»

Кретової Наталі Олексіївни

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

Науковий керівник:

Шендригоренко Марина

Трохимівна, кандидат

економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту та
фінансів

(прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання,)

Рецензент:

Хамініч Світлана Юріївна, доктор
економічних наук, професор.

професор кафедри аналітичної
економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

(прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання, місце роботи)

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою відмінно

Секретар ЕК_
«19» грудня 2024 р.

**МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ФІНАНСІВ**

Рівень вищої освіти Магістр

Шифр та назва спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри к.е.н., доцент,

(науковий ступінь, вчене звання)

Горбашевська М.О.

(ППЗ завідувача кафедри)

«29» лютого 2024 р.

ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кретьова Наталя Олексіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Оптимізація кредитного портфелю банку

керівник роботи Шендригоренко М.Т., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом Маріупольського державного університету від «29» лютого 2024 року № 36.

2. Строк подання студентом роботи «05» грудня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи (мета, об'єкт, предмет)

Мета роботи: Розробка рекомендацій щодо оптимізації кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» на підставі аналізу його структури та розробки ефективних підходів до управління кредитними ризиками.

Об'єкт дослідження: Процеси і моделі оптимізації кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк».

Предмет дослідження: Механізм оптимізації кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» та напрямки його удосконалення.

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ

1.1. Сутність, поняття та особливості формування кредитного портфелю банку

1.2. Особливості управління кредитним портфелем комерційного банку

1.3. Методика оцінки якості кредитного портфелю комерційного банку

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»

2.2. Основні чинники кредитної політики АТ КБ "ПриватБанк" та їх вплив на діяльність банку

2.3. Аналіз структури кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1. Оптимізація кредитного портфелю банку

3.2. Підвищення ефективності системи управління кредитними ризиками у АТ КБ «ПриватБанк»

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Шендригоренко М.Т., к.е.н., доцент	 29.02.24	 29.02.24
Розділ 2	Шендригоренко М.Т., к.е.н., доцент	 29.02.24	 29.02.24
Розділ 3	Шендригоренко М.Т., к.е.н., доцент	 29.02.24	 29.02.24

6. Дата видачі завдання «29» лютого 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікації роботи	до 29.02.2024	
2.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи та наукового керівника	29.02.2024	
3.	Консультація з науковим керівником	постійно	
4.	Робота з науковою літературою. Визначення плану кваліфікаційної роботи	до 29.02.2024	
5.	Робота над теоретичною частиною кваліфікаційної роботи	29.02.2024- 30.05.2024	
6.	Подання на перевірку теоретичної частини кваліфікаційної роботи науковому керівнику	до 30.05.2024	
7.	Переддипломна практика	30.09.2024 - 21.10.2024	
8.	Робота над аналітичною частиною кваліфікаційної роботи	30.09.2024- 15.11.2024	
9.	Подання на перевірку аналітичної частини кваліфікаційної роботи науковому керівнику	до 15.11.2024	
10.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	19.11.2024	
11.	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру	до 05.12.2024	
12.	Захист кваліфікаційної роботи	19.12.2024	

Здобувач ВО

(підпис)

Кретова Н.О.
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник роботи

(підпис)

Шендригоренко М.Т.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ	9
1.1. Сутність, поняття та особливості формування кредитного портфелю банку	9
1.2. Особливості управління кредитним портфелем комерційного банку.	15
1.3. Методика оцінки якості кредитного портфелю банку.....	18
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	35
2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика АТ КБ «ПриватБанк».....	35
2.2. Основні чинники кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» та їх вплив на діяльність банку.....	43
2.3. Аналіз структури кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»	57
Висновки до розділу 2.....	67
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	69
3.1. Оптимізація кредитного портфелю банку.....	69
3.2. Підвищення ефективності системи управління кредитними ризиками у АТ КБ «ПриватБанк».....	77
Висновки до розділу 3.....	79
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	91

ВСТУП

Актуальність дослідження проблеми оптимізації кредитного портфеля комерційного банку обумовлена важливою роллю банківської системи в сучасній економіці та її впливом на розвиток національної економіки загалом. Кредитний портфель є одним із ключових активів будь-якої фінансової установи, оскільки забезпечує основне джерело прибутку банку. Водночас, кредитний портфель є об'єктом підвищених ризиків, пов'язаних із можливими дефолтами позичальників, змінами в економічних умовах, коливаннями валютних курсів тощо. Ефективне управління кредитним портфелем передбачає не лише максимізацію прибутковості, а й мінімізацію ризиків, що є особливо актуальним в умовах нестабільного економічного середовища, зростання конкуренції на банківському ринку та підвищеної волатильності фінансових ринків.

АТ КБ «ПриватБанк», як один із найбільших банків України, що відіграє ключову роль у банківській системі, стикається з необхідністю постійного вдосконалення своєї кредитної політики та інструментів управління кредитним портфелем. Важливість дослідження питання оптимізації кредитного портфеля полягає в тому, що ефективне управління цим активом забезпечує стабільність і прибутковість банку, а також сприяє розвитку економіки, оскільки банки, які мають оптимізований кредитний портфель, можуть надавати доступні кредити для бізнесу та фізичних осіб, стимулюючи економічну активність.

Оптимізація кредитного портфелю передбачає використання сучасних методів аналізу та управління ризиками, впровадження передових технологій, таких як штучний інтелект і великі дані, для підвищення точності прогнозування кредитоспроможності клієнтів і підвищення ефективності роботи банку.

У зв'язку з цим, головною проблемою, з якою стикається керівництво банків, є оптимізація управління кредитним портфелем. Неєфективне формування портфеля підвищує ризики кредитних операцій, що може призвести до втрат і зниження прибутковості через втрату вкладених ресурсів. Важливою основою фінансової стійкості та стабільності банківського ринку є належна організація кредитної діяльності, розробка ефективною та гнучкою системи управління кредитними операціями, а також забезпечення оперативного та достовірного бухгалтерського обліку.

Для ефективного управління кредитами необхідно проводити оцінку кредитного ризику як на рівні окремих операцій, так і загальної якості кредитного портфеля, використовуючи різноманітні методи та критерії. Серед них – аналіз фінансової та статистичної звітності, експертні оцінки, економіко-математичні підходи та сучасні програмні рішення.

Серед наукових робіт, що присвячені питанням оцінки якості та оптимізації структури кредитного портфеля, оптимізації структури кредитного портфеля, мінімізації кредитних ризиків та ефективності кредитної діяльності є праці та статті економістів Волкової Н.І. [8], Волкової В.В. [7], Бондаренко Л.А. [6], Максимової Є.В.[26], Грушко В. [12], Сокирська І.Г. [18], Кошель Г.М. [21], Іванович М. [20], Капоунок С. [22].

Метою кваліфікаційної роботи є розробка рекомендацій щодо оптимізації кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» шляхом аналізу його структури та розробки ефективних підходів до управління кредитними ризиками.

Відповідно сформованої мети слід виконати наступні завдання:

- описати особливості формування кредитного портфеля банку;
- охарактеризувати прийняття управлінських рішень щодо формування оптимальної структури кредитного портфелю банку;
- обґрунтувати шляхи оптимізації діяльності банків щодо управління кредитним ризиком;
- описати основні відомості про АТ КБ «ПриватБанк»;

- охарактеризувати організаційну структуру АТ КБ «ПриватБанк»;
- здійснити аналіз фінансових показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк»;
- здійснити аналіз процесів управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк»;
- описати засоби оптимізації кредитного портфеля;
- описати кількісні оцінки ризиків кредитного портфеля;
- здійснити автоматизації процесу аналізу вмісту кредитного портфеля комерційного банку.

Об'єкт дослідження – процеси і моделі оптимізації кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк».

Предмет дослідження є механізм оптимізації кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» та напрямки його удосконалення.

У дослідженні використовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні методи. Серед них аналіз і синтез, що дозволяють систематизувати наявну інформацію щодо управління кредитним портфелем; методи статистичного аналізу для оцінки динаміки та структури кредитного портфеля; економіко-математичне моделювання для прогнозування та оцінки ризиків, пов'язаних із кредитними операціями; метод експертних оцінок для визначення ефективності заходів з оптимізації кредитного портфеля; графічний метод для візуалізації даних. Також були застосовані методи порівняльного аналізу та кластеризації для визначення основних напрямів підвищення ефективності управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк».

Наукова новизна роботи полягає у вдосконаленні підходів до оптимізації кредитного портфеля банку на основі сучасних економіко-математичних методів, що дозволяє більш точно оцінювати кредитні ризики та підвищувати ефективність управління кредитними операціями. Запропоновані в роботі підходи до аналізу та оцінки ризиків кредитного портфеля можуть бути

використані для підвищення фінансової стабільності банку та зменшення ймовірності втрат від неповернення кредитів.

Теоретичне значення кваліфікаційної роботи полягає у розширенні наукових знань про методи та інструменти оптимізації кредитного портфеля банку, зокрема через систематизацію та аналіз наявних підходів до управління кредитним ризиком. Отримані результати сприяють глибшому розумінню механізмів формування та управління кредитним портфелем, а також ризиків, пов'язаних із кредитними операціями.

Практичне значення роботи полягає в можливості застосування отриманих результатів і запропонованих методик у діяльності банків для підвищення ефективності управління кредитним портфелем. Використання запропонованих рекомендацій дозволить банкам поліпшити якість управління кредитними ризиками, зменшити ймовірність кредитних втрат та підвищити стійкість до фінансових криз.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ

1.1. Сутність поняття та особливості формування кредитного портфелю банку

У економічній літературі банківський портфель визначається як сукупність активів та пасивів банку, що відповідно включає портфель активних та пасивних операцій. Активні операції є одним із головних джерел прибутку банку, приносячи більше 90% від загального доходу. Особливо важливим компонентом активних операцій є кредитні операції, які займають значну частку портфеля і є «ключовим об'єктом управління з певними специфічними характеристиками» [1]. Для кращого розуміння сутності кредитного портфеля варто звернути увагу на різні тлумачення цього поняття науковцями. Наразі, Ю. Бугель визначає його як «сукупність кредитних інструментів, спрямованих на досягнення певних цілей» [2]; В. Вовк наголошує, що кредитний портфель - «сукупність економічних відносин між кредитором і позичальником щодо повернення коштів» [3]; А. Пашков вважає кредитний портфель «сукупністю коштів, наданих у вигляді пасивів (міжбанківські кредити, позики юридичним та фізичним особам)» [4]; Л. Бондаренко описує його як «структурований набір кредитних договорів та зобов'язань, який є результатом управлінських рішень, прийнятих відповідно до вимог кредитної політики та регуляторних органів» [5].

Таблиця 1.1

Аналіз наукових поглядів на сутність поняття «кредитний портфель»

Автор	Сутність поняття
1	2
І. Балабанов	Кредитний портфель — сукупність усіх кредитних операцій, укладених фінансовим інститутом, які класифікуються за ступенями ризику та термінами погашення. Основна увага поділяється на управління ризиками та диверсифікацією.

Продовження таблиці 1.1.

1	2
С. С. Миколаїв	Визначає кредитний портфель як сукупність активів банку, що знаходяться під управлінням і представляють собою систему кредитних продуктів з різними рівнями доходності та ризиків.
А. Ю. Поляк	Розглядає кредитний портфель як структуру, в основі якої лежить принцип максимізації прибутку при мінімізації ризиків. Портфель включає різні види кредитів, які визначають стійкість і ліквідність банку.
М. М. Гольцова	Підкреслює, що кредитний портфель складається з групи кредитних продуктів, що відрізняються за термінами, процентними ставками та рівнем ризиків. Вона розглядає кредитний портфель як один з основних активів, що впливають на стійкість фінансової установи.
Е. В. Кондратьєв	Определяет кредитный портфель как совокупность всех кредитных обязательств, принятых банком на себе в качестве активов, что отображают його здатність управляти ризиками і підвищувати свою прибутковість за рахунок оптимізації структури кредитних зделок.
Н. Д. Євстаф'єв	Розуміє під кредитний портфель не просто набір кредитів, а сукупність фінансових інструментів банку, керованих для досягнення збалансованості між доходністю та ризиком.

Джерело: розроблено на основі літератури [21, с. 312]

Усі ці підходи доповнюють один одного, що дозволяє сформулювати комплексне визначення кредитного портфеля.

Таким чином, кредитний портфель – це інструмент управління активними операціями банку, спрямований на підвищення прибутковості та ефективності шляхом надання позик у різних кредитних сферах, з урахуванням кредитної політики та специфіки діяльності банку. В залежності від цілей, банк може формувати портфелі різних типів, які визначаються «співвідношенням між прибутком та ризиками» [6].

Основні типи кредитного портфеля представлені на рис. 1.1.

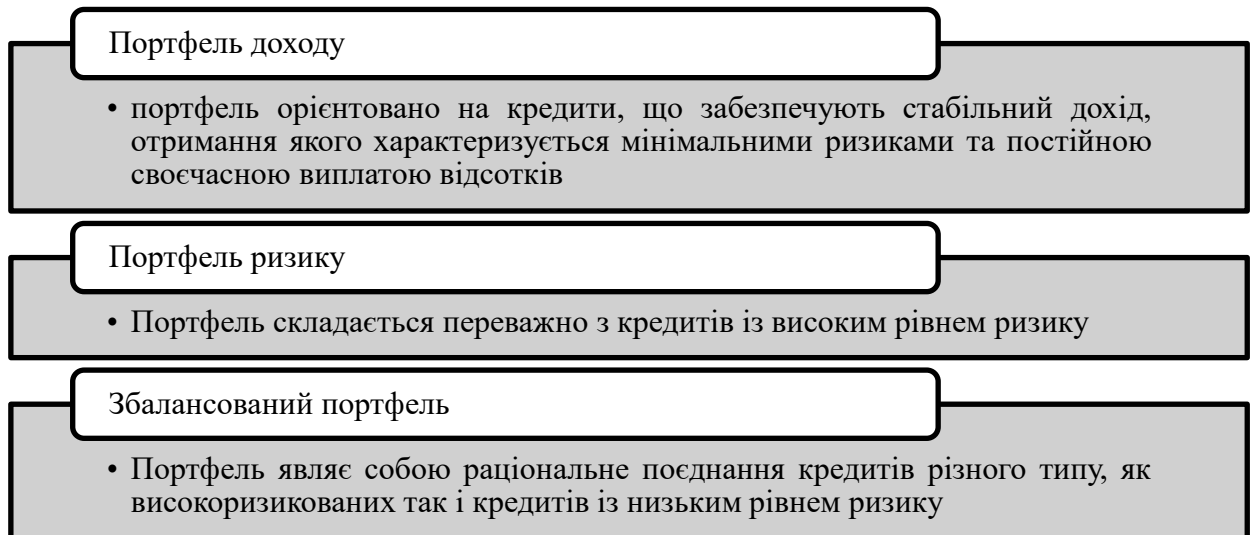

Рис. 1.1. Види кредитного портфелю

Джерело: розроблено на основі літератури [16, с. 121].

Основними завданнями при формуванні кредитного портфеля є: «забезпечення високої норми очікуваного доходу в довгостроковій перспективі; мінімізація ризиків; підтримка необхідного рівня ліквідності портфеля; а також досягнення високого рівня доходу у поточному періоді» [7].

Термін «кредитний портфель» може трактуватися по-різному в залежності від контексту і підходу до управління кредитами. Ось кілька основних підходів до трактування цього терміна:

1. Фінансовий підхід: У фінансовому контексті кредитний портфель визначається як сукупність всіх кредитів, виданих банком або фінансовою установою. Це включає всі види кредитів - споживчі, іпотечні, корпоративні тощо. Основними аспектами цього підходу є загальна сума кредитів, які видані, їх розподіл за категоріями ризику, термінами погашення та валютами.

2. Ризиковий підхід: З точки зору управління ризиками кредитний портфель визначається як набір кредитних зобов'язань, з якими пов'язані певні ризики. Основні аспекти включають оцінку кредитного ризику (можливість непогашення кредиту), диверсифікацію портфеля для зменшення ризику концентрації, а також створення резервів для покриття

можливих втрат. Управління ризиком вимагає постійного моніторингу і аналізу якості кредитного портфеля.

3. Економічний підхід: В економічному контексті кредитний портфель розглядається як важливий інструмент для досягнення фінансових цілей і максимізації прибутку. Оцінюється прибутковість портфеля на основі процентних ставок, комісій та інших доходів, які банк отримує від кредитних операцій. Також враховується вплив економічних умов і змін на прибутковість портфеля.

4. Стратегічний підхід: З точки зору стратегії, кредитний портфель є частиною загальної стратегії банку або фінансової установи. Це означає, що структура портфеля повинна відповідати стратегічним цілям установи, таким як збільшення ринкової частки, забезпечення фінансової стабільності або досягнення специфічних бізнес-цілей. Це включає планування і коригування кредитної політики для досягнення стратегічних результатів.

5. Регуляторний підхід: Регулятори визначають кредитний портфель як об'єкт для нагляду та контролю, щоб забезпечити фінансову стабільність і запобігти системним ризикам. Це може включати вимоги до якості кредитів, рівня резервів, норму капіталу, який потрібно підтримувати, а також інші регуляторні вимоги.

6. Операційний підхід: Операційно кредитний портфель розглядається як об'єкт для управлінських і операційних процесів. Це включає ведення документації, обробку платежів, моніторинг виконання умов кредитних договорів і забезпечення їх дотримання.

Ці підходи допомагають зрозуміти різні аспекти кредитного портфеля і визначити стратегії для його ефективного управління.

Основні види кредитних ризиків поділяються на два групи залежно від їх походження (рис. 1.2).

<i>Фактори, притаманні зовнішньому середовищу щодо банківських установ та контрагентів</i>	– нормативно-законодавче регулювання діяльності банківських установ;
	– нормативно-законодавче регулювання діяльності позичальника;
	– стан розвитку економіки;
	– рівень конкуренції між банківськими установами та контрагентами;
	– політична ситуація в країні;
	– форс-мажорні обставини (природні катаклізми, воєнні дії тощо)
<i>Внутрішньо-банківські фактори кредитних ризиків</i>	– надмірна концентрація кредитного портфеля;
	– надмірна диверсифікація кредитного портфеля;
	– відсутність ефективних методів оцінки та регулювання кредитних ризиків за етапами кредитного процесу;
	– неадекватна оцінка впливу чинників кредитних ризиків;
	– низький кваліфікаційний рівень, компетенція та досвід роботи фахівців тощо

Рис. 1.2. Основні види кредитних ризиків банків

Джерело: розроблено на основі літератури [18, с. 64].

Усі зазначені фактори кредитного ризику можуть призвести до таких негативних наслідків: «погіршення якості кредитного портфеля, втрати основної суми кредиту та відсотків, зростання витрат на управління проблемними позиками, втрати репутації та капіталу, а також збільшення резервів на покриття ризиків» [10]. Тому для виявлення резервів підвищення ефективності кредитної діяльності при запланованому рівні прибутковості та прийнятному рівні ризику банки проводять «аналіз кредитного портфеля у двох напрямках: аналіз структури та динаміки кредитного портфеля (за умовами позики, валютою, рівнем ризику тощо) та якісний аналіз (оцінка ризиків і повернення кредитів)» [9].

На основі такого аналізу керівництво банку ухвалює рішення щодо оптимізації кредитного портфеля, коригуючи його структуру для збільшення рентабельності інвестицій і оптимізації виплат за позиками, що сприяє покращенню ліквідності та прибутковості банку. Ефективна система управління кредитними ризиками повинна виконувати такі важливі завдання:

оцінювати кредитний рейтинг позичальника та ймовірність його банкрутства, обґрунтовувати рішення щодо надання кредиту, підвищувати якість кредитного портфеля, забезпечувати постійний моніторинг, зменшувати частку проблемних кредитів, покращувати організацію кредитної діяльності через стандартизацію та автоматизацію процесів, а також оперативно реагувати на виникаючі проблеми клієнтів.

Система управління кредитним ризиком складається з восьми взаємопов'язаних блоків (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Елементи системи управління кредитним ризиком

Джерело: розроблено на основі літератури [17, с. 11].

Детальніше розглянемо кожен блок цієї системи.

Оцінка ризиків кредитного портфеля банку. Керівні органи банку повинні регулярно проводити аналіз кредитного портфеля, що дозволить удосконалити систему управління ризиками з урахуванням поточних обсягів діяльності та стратегічних планів розвитку банку. Ризики кредитного портфеля оцінюються на основі кредитних ризиків для кожної групи позичальників, а також розподілу позик серед них. Групування кредитного портфеля за рівнем ризику виконується відповідно до вимог, встановлених

Положенням НБУ № 231/20544 від 25.01.2012 р., де «кредити поділяються на п'ять категорій якості: мінімальний ризик, помірний ризик, значний ризик, високий ризик і безнадійний ризик» [11].

Прогнозування загального кредитного ризику банку. Сучасні банки повинні не тільки оцінювати поточний рівень ризику свого кредитного портфеля, але й передбачати його майбутню динаміку. При цьому наявність ефективних інструментів для прогнозування рівня ризику є важливим завданням. Це питання особливо актуалізується в умовах нестабільної економіки, коли аудит здійснюється згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності, і головною метою стає зниження загального кредитного ризику до середньосвітового рівня. Одним із можливих рішень є використання нових підходів до прогнозування, таких як економіко-математичні методи та сучасні комп'ютерні технології. Модель прогнозування ризику кредитного портфеля може бути представлена як лінійна регресійна модель, де рівень кредитного ризику визначається часткою проблемних кредитів у загальному портфелі.

Встановлення максимально допустимого рівня кредитного ризику для банку. Важливо визначити прийнятний рівень кредитного ризику, що має бути закріплений у кредитній політиці банку. Цей рівень залежить від стратегії ризик-менеджменту та може змінюватися відповідно до фінансового стану банку, економічної ситуації в країні, зовнішніх факторів і ставлення власників до ризику.

Побудова оптимальної структури кредитного портфеля банку. Оптимальна структура кредитного портфеля визначається на основі граничного рівня кредитного ризику, встановленого банком. Вона формується на «базі моделі, яка дозволяє оптимізувати кредитний ризик» [13].

5. Порівняння фактичної структури кредитного портфеля з оптимальною. Після визначення оптимальної структури кредитного портфеля необхідно провести її зіставлення з фактичною. Це дозволяє оцінити,

наскільки фактичний рівень ризику відповідає запланованому, визначеному політикою банку як допустимі межі потенційних втрат від кредитної діяльності. На основі цього порівняння створюються механізми регулювання та управління кредитним ризиком, що дає змогу виявити проблемні моменти в кредитному портфелі та вжити заходів для їх вирішення.

6. Розробка заходів для поліпшення якості кредитного портфеля та його структури. Для ефективного управління кредитним ризиком банку необхідно коригувати стратегію кредитної політики в частині ризиків. Важливо вдосконалити методи оцінки кредитоспроможності клієнтів, зокрема використання фінансових коефіцієнтів, аналізу грошових потоків та оцінки ділових ризиків. Кожен банк має запровадити внутрішні рейтингові системи згідно з міжнародними стандартами управління ризиками. Рейтингування підприємств і умови кредитування повинні залежати від результатів цих оцінок. Оптимізація структури кредитного портфеля досягається через ретельний аналіз можливості надання кредитів, включно з заявками, техніко-економічними обґрунтуваннями, оцінкою кредитоспроможності позичальників, оцінкою заставного майна та умовами кредитних договорів.

Оцінка кредитного ризику за кожним кредитом повинна базуватися на внутрішній рейтинговій системі, яка адаптується до змін, що були впроваджені банком для підвищення якості кредитного портфеля. Вибір методів управління кредитним ризиком для конкретного кредиту здійснюється «за допомогою спеціально розробленого алгоритму» [14, с. 24].

Банк може обрати один із наступних підходів: уникнення ризику (відмова від надання кредиту або його скасування), утримання ризику (його прийняття), передача ризику (страхування), або зниження ризику (мінімізація чи запобігання втратам). Систематичне поєднання цих методів робить процес управління кредитним ризиком більш організованим та врівноваженим. Запровадження такої структури управління ризиками дозволяє уникнути неорганізованого та хаотичного підходу до кредитного портфеля і операцій банку.

Формування кредитного портфелю банку є складним і багатограним процесом, що вимагає уважного підходу до управління ризиками і доходами. Основні особливості цього процесу включають:

1. Аналіз ризиків і прибутковості: «банки повинні проводити детальний аналіз ризиків, пов'язаних з кожним кредитом, включаючи оцінку кредитоспроможності позичальника, можливість непогашення боргу та потенційний прибуток від кредиту» [58]. Цей аналіз допомагає виявити оптимальне співвідношення між ризиком і прибутковістю в кредитному портфелі.

2. Диверсифікація: для зменшення ризику банківська установа прагне до диверсифікації свого кредитного портфеля. «Це передбачає розподіл кредитних вкладень серед різних категорій позичальників, галузей і регіонів, щоб уникнути концентрації ризиків в одному сегменті» [58].

3. Кредитна політика і стратегія: «формування кредитного портфеля базується на кредитній політиці та стратегії банку, які визначають допустимі рівні ризику, критерії для надання кредитів і процедури для їх моніторингу» [1]. Ці політики повинні бути адаптовані до змінюваних економічних умов і цілей банку.

4. Оцінка і коригування портфеля: кредитний портфель постійно моніториться для оцінки його ефективності та ризиків. «Це включає регулярний перегляд портфеля, аналіз проблемних кредитів і коригування структури портфеля з метою підтримки його оптимального стану» [8].

5. Управління ліквідністю: «банки повинні забезпечити, щоб кредитний портфель не тільки приносив прибуток, але й не став причиною проблем з ліквідністю» [13]. Це передбачає контроль за строками погашення кредитів і управління грошовими потоками, щоб підтримувати необхідний рівень ліквідності.

6. Регуляторні вимоги: «формування кредитного портфеля повинно відповідати регуляторним вимогам, встановленим національними і міжнародними фінансовими органами. Це включає вимоги щодо капіталу,

резервування і звітності, що впливають на структуру і якість кредитного портфеля» [15].

7. Технологічні рішення: використання сучасних технологій і автоматизованих систем для аналізу та управління кредитним портфелем є важливим аспектом. «Системи аналізу даних, моделі прогнозування і інструменти для моніторингу допомагають у прийнятті обґрунтованих рішень і покращують ефективність управління портфелем» [15].

Формування кредитного портфеля є динамічним процесом, який потребує постійної уваги до змін на ринку, внутрішніх і зовнішніх ризиків, а також постійного вдосконалення методів і стратегій управління.

1.2. Особливості управління кредитним портфелем комерційного банку

Процес створення портфеля банківських позик слід розглядати як управлінський процес, організований для досягнення конкретних економічних результатів. Основна мета цього процесу полягає в досягненні оптимального рівня доходу від кредитного портфеля при прийнятному рівні ризику. Керівництво банку повинно здійснювати послідовні дії для досягнення цілей кредитної політики, орієнтуючись на максимізацію прибутковості при збереженні прийняттого рівня ризику. Перевага такого підходу полягає в тому, що він охоплює всі аспекти кредитування на рівні банківської установи в цілому, а не лише окремі відносини з позичальниками.

Оптимізація кредитного портфелю банку включає дві основні функції: «інформаційно-аналітичну, яка спрямована на прийняття рішень на основі встановлених параметрів, що визначають допустимий рівень прибутковості та ризику для кожного клієнта, та функцію оптимізації, що включає диверсифікацію портфеля, зниження ризиків та підвищення прибутковості» [28]. Важливим етапом розробки загальної концепції оптимізації кредитним

портфелем є вибір ключових факторів, які впливають на здатність банку ефективно формувати цей портфель. Це передбачає врахування як зовнішніх, так і внутрішніх чинників для точної оцінки можливостей ефективного використання як власних, так і позикових коштів, щоб досягти стратегічних цілей кредитної політики. Наразі, відсутня універсальна система показників для оцінки кредитного портфеля банку або загальний метод для створення його ефективної структури. Органи банківського нагляду оцінюють кредитні портфелі за схемою гарантування вкладів, «перевіряючи фінансовий стан банків і застосовуючи стандарти, викладені в Інструкції НБУ щодо регулювання банківської діяльності від 28.08.2001 № 368» [14, с. 80].

В умовах високої конкуренції на ринку банківських послуг прогнозування стає об'єктивною необхідністю для успішної діяльності банків. Сучасний підхід до прогнозування виходить за межі традиційних методів і розглядає його як створення програмного забезпечення для багатовимірних моделей розвитку банківської установи. Основна особливість моделі прогнозування корпоративних позик полягає в «її макроекономічній спрямованості, оскільки кредитування банківської установи тісно пов'язане з економічними умовами» [8, с. 100].

Для ефективної оптимізації кредитним портфелем необхідно володіти інформацією щодо очікуваної прибутковості. Для розрахунку оптимальної структури кредитного портфеля комерційних банків і максимізації можливого прибутку застосовуються математичні моделі та методи лінійної оптимізації. Основною метою таких моделей є збільшення прибутку від кредитування, що залежить від частки коштів, інвестованих у різні види кредитних операцій. Важливими аспектами прийняття рішень щодо структури кредитного портфеля банку є оцінка ефективності кредитної стратегії, моніторинг кредитного ризику, формування резервів і коригування складу портфеля. Оптимізація кредитного портфелю включає контроль за дотриманням його структури, яка повинна відповідати цілям зниження

ризика, підвищення прибутковості та запобігання значним втратам, забезпечуючи підтримку ліквідності банку.

Коли банк має кілька можливостей для формування ефективного кредитного портфеля, найбільш вигідним вибором є оптимальний портфель. У цьому випадку пріоритет надається підходу, який враховує кредитний ризик і очікувану прибутковість кредитних операцій. Часто банку доводиться обирати ризикові активи, прибутковість яких не є гарантованою. Це не лише сприяє створенню ефективного кредитного портфеля, але й дозволяє прогнозувати зміни в нормі прибутковості. В умовах значного зниження процентних ставок це «дає змогу керівництву банку вчасно вжити заходів для запобігання втратам доходів від кредитних операцій» [8, с. 22].

Прийняття управлінських рішень щодо формування оптимальної структури кредитного портфелю банку є критично важливим процесом, що включає кілька ключових етапів і аспектів. «Основною метою є створення портфеля, який максимізує прибутковість при прийнятному рівні ризику».

Основні кроки та аспекти цього процесу [7, с. 80]:

1) «Оцінка кредитної політики. На першому етапі проводиться детальний аналіз існуючої кредитної політики банку. Це включає перевірку цілей кредитування, критеріїв для оцінки кредитоспроможності позичальників, а також стратегій управління ризиками.

2) Аналіз та моніторинг кредитного ризику. Важливо регулярно оцінювати рівень кредитного ризику кожного позичальника та загальний кредитний портфель. Це включає використання різних методів оцінки ризиків, таких як рейтингові системи, аналіз фінансових показників і макроекономічних умов» [7, с. 80].

3) «Створення резервів. На основі оцінки ризиків необхідно створити резерви для покриття можливих збитків від неповернення кредитів, що дозволяє банку зменшити вплив негативних подій на фінансовий стан.

4) Коригування структури портфеля. Постійний моніторинг і аналіз дозволяють вчасно коригувати структуру кредитного портфеля. Це може

включати перегляд умов кредитування, зміни в розподілі кредитних ресурсів та адаптацію до змін у економічному середовищі» [7, с. 80].

5) Оцінка ефективності та прибутковості. «Важливо оцінювати, як зміни в структурі кредитного портфеля впливають на загальну прибутковість банку. Це включає аналіз прибутковості різних типів кредитів та ефективності кредитних операцій.

6) Диверсифікація. Портфель слід диверсифікувати за різними параметрами, такими як типи кредитів, галузі економіки, регіони та категорії позичальників» [7, с. 80].

7) Прогнозування та планування. «Банки повинні використовувати моделі прогнозування для оцінки майбутніх ризиків і прибутковості. Це включає економіко-математичні моделі та сценарний аналіз для визначення можливих змін у структурі портфеля.

8) Впровадження систем управління. Розробка і впровадження ефективних систем управління кредитним портфелем, що дозволяють автоматизувати процеси моніторингу, оцінки ризиків та коригування портфеля» [7, с. 80].

Таким чином, процес прийняття управлінських рішень щодо формування оптимальної структури кредитного портфелю є динамічним і комплексним. Він вимагає регулярного аналізу, коригування і впровадження нових стратегій для забезпечення максимізації прибутковості при мінімізації ризиків.

Отже, для оптимізації кредитного портфелю необхідно впровадити модель, яка враховуватиме вплив макроекономічних факторів на кредитний портфель, оцінюватиме кредитний ризик, дозволить диверсифікувати складові портфеля залежно від рівня ризику, а також оцінюватиме ефективність кредитування та визначатиме шляхи для підвищення результативності кредитних операцій.

Оптимізація кредитного портфелю комерційного банку є ключовим аспектом діяльності фінансових установ, оскільки цей процес прискорюється

на прибутковість та стабільність банку. Кредитний портфель – «це сукупність виданих банком кредитів, що класифікуються за максимальними характеристиками, такими як вид, термін, обсяг та рівень ризику. Ефективна оптимізація кредитного портфелю забезпечує збалансованість між прибутковістю та ризиком, що дозволяє банку підтримувати свою ліквідність, захищатися від можливих фінансових втрат та забезпечити стабільний дохід» [2, с. 29].

Однією з важливих особливостей оптимізації кредитного портфелю є «оцінка кредитоспроможності позичальників. Банки аналізують фінансовий стан клієнтів, їхню кредитну історію та здатність вчасно обслуговувати борги. Це дає можливість мінімізувати ймовірність неповернення кредитів, що, у свій час, знижує загальний рівень ризику портфелю» [3, с. 45].

Диверсифікація кредитного портфелю також є інструментом управління. Вона дозволяє зменшити ризик концентрації, розподіляючи активи серед різних галузей, регіонів та груп позичальників. Чим більш диверсифікованим є портфель, тим меншою є «залежність банку від одного типу кредитів, що дозволяє краще захиститися від економічних коливань та кризи в окремих секторах» [5, с. 78].

Оптимізація кредитного портфелю також включає моніторинг ринкових умов та постійне оцінювання кредитних ризиків. Це означає, що банк повинен оперативно реагувати на зміни в економіці, що може вплинути на платоспроможність позичальників. В умовах економічної нестабільності, наприклад, «банкам часто доводиться переглядати умови кредитування, зокрема процентні ставки та строки погашення кредитів, для того, щоб зберегти стійкість кредитного портфелю» [7, с.112]. За допомогою покращення якості оптимізації кредитного портфелю «комерційні банки застосовують різні математичні моделі та методи аналізу ризиків, які включають скорингові системи, моделі прогнозування ймовірності дефолту та розрахунку VaR (Value at Risk). Ці інструменти дозволяють банку

приймати обґрунтовані рішення щодо формування та коригування структури портфеля, враховуючи ризиковість кожного конкретного кредиту» [4, с. 39].

Практика оптимізації кредитного портфелю банку є складним та багатоетапним процесом, який включає не тільки видачу кредитів, але й управління процесом їх повернення, контроль якості активів, застосування ризик-менеджменту та вдосконалення політики кредитування. Ефективна оптимізація кредитного портфелю «забезпечує банку не тільки стійке фінансове положення, але й формує основу для подальшого розвитку та зміцнення конкурентних позицій ринку» [6, с. 55].

Таким чином, оптимізація кредитного портфелю є багатограним процесом, що передбачає застосування різних стратегій та інструментів для зниження ризиків, підвищення ліквідності та забезпечення стабільного рівня прибутковості для банку.

1.3. Методика оцінки якості кредитного портфелю банку

Оптимізація діяльності банків у сфері управління кредитним ризиком є ключовим аспектом для забезпечення їх фінансової стабільності та прибутковості. Основними шляхами досягнення цієї мети є вдосконалення процесів оцінки і моніторингу кредитних ризиків, впровадження сучасних технологій і стратегій управління ризиками, а також постійне вдосконалення внутрішніх процедур і політик.

Одним з найважливіших напрямків є розробка і впровадження ефективних методів оцінки кредитоспроможності позичальників. Це передбачає використання різноманітних інструментів і моделей для детального аналізу фінансового стану клієнтів, їх платоспроможності і кредитної історії. Сучасні аналітичні інструменти, такі як математичні моделі та статистичні методи, дозволяють більш точно оцінювати ризики і приймати обґрунтовані рішення щодо кредитування.

Крім того, банкам слід активно застосовувати інструменти диверсифікації кредитного портфеля. «Це включає розподіл кредитних ресурсів між різними секторами економіки, галузями, регіонами і типами позик. Диверсифікація допомагає зменшити ризики, пов'язані з концентрацією кредитів в одній сфері або у одного позичальника, і забезпечує більш стабільний фінансовий результат» [25].

Систематичний моніторинг кредитного портфеля є ще одним критично важливим елементом оптимізації. Регулярний аналіз і перевірка стану кредитів, їх ризикових категорій та загального стану портфеля дозволяють своєчасно виявляти потенційні проблеми і коригувати стратегії управління. Важливо також забезпечити ефективний контроль за виконанням кредитних угод і дотриманням встановлених умов.

Впровадження новітніх технологій автоматизації та інформаційних систем може значно покращити процеси управління кредитним ризиком. «Використання автоматизованих систем для збору і аналізу даних, а також для проведення ризикових оцінок, дозволяє підвищити точність і швидкість прийняття рішень, зменшити людський фактор і підвищити ефективність управління» [27].

Окрім того, важливо впроваджувати прозорі та чіткі внутрішні політики і процедури для управління кредитним ризиком. Це включає розробку і підтримку стандартів і практик для оцінки кредитних ризиків, а також забезпечення чітких інструкцій для співробітників банку, що беруть участь у процесі кредитування.

Не менш важливим є постійний розвиток і навчання персоналу, що займається кредитним управлінням. Регулярні тренінги і підвищення кваліфікації дозволяють працівникам бути в курсі сучасних тенденцій і технологій в управлінні ризиками, що сприяє покращенню їхньої професійної компетентності і ефективності.

Нарешті, банкам слід активно співпрацювати з регуляторами і дотримуватися вимог нормативних актів, що стосуються управління

кредитним ризиком. Це забезпечує відповідність стандартам і вимогам ринку, а також підвищує довіру до банківської установи з боку інвесторів та клієнтів.

Оптимізація діяльності банків у сфері управління кредитним ризиком є комплексним процесом, що вимагає інтегрованого підходу, регулярного моніторингу і адаптації до змінюваних умов. Тільки за рахунок комплексного і стратегічного управління банків можуть досягти стабільності і успіху на фінансових ринках.

Основні причини виникнення кредитних ризиків можуть походити як від кредитора, так і від боржника. Ризик може суттєво зрости в наступних випадках (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Випадки зростання кредитного ризику

Джерело: складено на основі літератури [30, с. 35].

На цьому етапі проводиться виявлення та оцінка існуючих, або потенційних ризиків, які можуть виникнути в результаті конкретної кредитної операції. «Вважається, що ефективна реалізація цього етапу в

управлінні кредитним ризиком є ключовою для оптимізації взаємовідносин банку з суб'єктами господарювання і для реалізації механізму кредитної підтримки бізнесу» [44].

Кількісна оцінка кредитного ризику «може здійснюватися за допомогою різних методів, таких як метод аналогій, експертна оцінка або врахування кредитного ризику при розрахунку процентної ставки. Проте кожен з цих методів має свої недоліки» [44, с. 91].

Експертний метод, який останнім часом набув популярності в банківській практиці України, передбачає опитування кількох експертів з подальшою обробкою отриманої інформації. «Для визначення кількісних ознак кредитного ризику часто застосовується правило "шість Сі", що базується на спеціальних схемах кредитного аналізу. Проте цей метод має значний рівень суб'єктивності, оскільки результати аналізу часто залежать від інтуїції експерта» [33].

Метод оцінки кредитного ризику через розрахунок процентної ставки ґрунтується на встановленні фундаментальної залежності між ризиком і прибутковістю. Вважається, що відсотки за кредитами повинні компенсувати як часову вартість грошей, так і ризик дефолту. З використанням формул і методів ймовірностей, а також врахуванням того, що кредитний ризик є результатом взаємодії кількох ризиків, цей метод дозволяє розрахувати процентну ставку для позик з різними рівнями ризику. Проте точна оцінка рівнів окремих ризиків є складною задачею, тому часто використовують експертні оцінки. Практичне застосування цього методу також потребує спеціального програмного забезпечення та високого рівня професійної підготовки фахівців.

Отже, зазначені методи слугують основою для визначення впливу окремих факторів кредитного ризику і дозволяють оцінити ризик з різних аспектів. Проте через різноманітність цих факторів практично неможливо вивести єдину математичну величину для оцінки ризику. Тому важливо розробити науково обґрунтований метод оцінки кредитного ризику, який би

поєднував якісні характеристики ризику і схеми для обчислення його кількісних аспектів.

Таке комплексне оцінювання ризику дозволяє зрозуміти, чи відповідають ризики банку встановленим параметрам і цілям, або ж чи «відповідають обрані параметри ризику кредитній політиці та стратегії банку» [10, с. 22].

Наступним важливим етапом є вибір методів впливу на ризик, метою якого є його зменшення в майбутньому. «Існує кілька способів зменшення ризику, і банку необхідно оцінити ефективність кожного з них, щоб обрати найкращий варіант. На цьому етапі банківська установа стикається з вибором: прийняти кредитний ризик (що повинно відповідати кредитній політиці банку і дозволити вирішити проблему повернення ризику) або ж оптимізувати його» [44]. Відмова від ризикової позики може знизити ризик до нуля, але в той же час банк втратить потенційний дохід від цієї операції.

Зовнішні способи зменшення ризику дозволяють банкам розподілити або передати частину ризику іншим суб'єктам кредитних відносин. Наприклад, ризик може бути передано страховій компанії або частково покладено на інших учасників кредитного проекту, таких як члени банківського консорціуму, які краще здатні контролювати цей ризик.

Розподіл ризику може включати передачу частини відповідальності за ризик іншому учаснику, який має більший досвід у його управлінні. «Одним з поширених методів є продаж позик, що дозволяє банкам звільнити ресурси для фінансування більш прибуткових активів, уповільнити зростання банківських активів, досягти оптимального балансу між капіталом і ризиком, а також зменшити статті балансу, що негативно впливають на фінансові показники» [44].

Зовнішнє кредитне страхування є особливою формою страхового захисту кредиторів, яка дозволяє банкам уникати можливих втрат у разі невиконання зобов'язань позичальниками. «Існують два основні види зовнішнього кредитного страхування: страхування кредиту, при якому банк є

і страхувальником, і страхувальником, перекладаючи ризик на страхову компанію; та страхування відповідальності позичальника, де позичальник страхує свою позику на користь кредитора [33, с. 78].

Цей метод зменшення ризиків активно застосовується комерційними банками в Україні, оскільки він допомагає розподілити ризик серед усіх учасників кредитних відносин, що в свою чергу сприяє оптимізації взаємодії між банками та позичальниками. Вимоги до застави є ефективним способом управління кредитним ризиком, дозволяючи банку частково або повністю компенсувати витрати на кредитні операції в разі неповернення позики.

Зараз існує безліч видів застави, які банки можуть вимагати: майно, майнові права, цінні папери, гарантії, поручительства від інших банків або суб'єктів господарювання, а також сертифікати страхових компаній і вимоги до заробітної плати. Список можливих видів застави значно розширився і включає товарно-матеріальні цінності, рухоме і нерухоме майно, цінні папери та забезпечення векселів.

Зарубіжні банки часто висувають суттєві вимоги до застави: «можливість швидкого продажу майна, стабільність ринкових цін, чітка юридична реєстрація прав кредитора на заставлене майно та забезпечення надійного зберігання» [35]. Хоча вимоги до забезпечення можуть зменшити кредитний ризик, вони не можуть повністю усунути його.

Отже, процес кредитування не слід сприймати як простий обмін позики на заставу. По суті, заставка знижує ризик, що дозволяє кредитору збільшити ймовірність повернення коштів у разі невиконання зобов'язань.

Психологічний аспект також має велике значення. Зокрема, якщо позичальник отримав позику, він, як правило, прагне уникнути втрати власних активів.

Отже, заставка служить додатковим стимулом для погашення кредиту, оскільки вартість заставленого майна часто перевищує суму позики.

Внутрішні методи оптимізації кредитного ризику банку різноманітні і зосереджені на управлінні кредитами всередині банку. «Управління

кредитним ризиком здійснюється «на двох рівнях: на рівні окремої кредитної операції та на рівні кредитного портфеля банку в цілому» [41, с. 109].

На рівні індивідуального управління кредитом передбачаються: «аналіз кредитоспроможності клієнта, його структурація та документування, а також контроль за використанням і поверненням позики. Методи управління ризиками на рівні окремої кредитної операції є послідовними етапами процесу кредитування, і їх метою є мінімізація кредитного ризику на кожному етапі» [39].

Таким чином, ці методи можна розглядати як інструменти управління ризиками конкретної позики.

Оцінка кредитоспроможності позичальника включає як якісну, так і кількісну оцінку для визначення рівня кредитного ризику. «Глибина аналізу залежить від розміру і строку позики, результатів попередньої діяльності позичальника, форми забезпечення і відносин з банком. Процес оцінки кредитоспроможності є складним і вимагає від банкірів глибоких економічних знань, аналітичного мислення, здатності виявляти і оцінювати економічні тенденції, а також прогнозувати майбутній фінансовий стан позичальника та можливі впливові обставини» [44]. Правильна організація цього процесу є важливим методом для запобігання потенційним ризикам.

Доцільно вказати, що діяльність банків стикається з низкою проблем, які вимагають ретельної перевірки інформації, наданої потенційними позичальниками, як юридичного, так і економічного характеру. «Методи, що використовуються вітчизняними банками для оцінки кредитоспроможності, потребують суттєвого вдосконалення через високий рівень ризику, притаманний бізнесу в перехідний період, що, в свою чергу, підвищує кредитний ризик для самих банків» [21].

В умовах таких викликів, доцільно розробити загальний алгоритм діагностики кредитоспроможності суб'єктів господарювання в межах відповідного Положення банку про кредитування бізнесу. Цей алгоритм має бути детально прописаний у внутрішніх документах банку і

використовуватися для підвищення ефективності управління кредитним ризиком.

Процес діагностики кредитоспроможності клієнта може складатися з двох взаємопов'язаних частин: внутрішньої та зовнішньої діагностики. Перша частина включає аналітичну роботу банку для встановлення попереднього та остаточного діагнозу кредитоспроможності позичальника.

Вважаємо, що розробка такого алгоритму допоможе підвищити ефективність кредитування бізнесу в банку, покращивши аналітичний процес оцінки кредитоспроможності позичальників та сприяючи запобіганню і мінімізації кредитного ризику.

До основних показників, що формують метод діагностики кредитоспроможності підприємства (перший блок алгоритму), відносяться ліквідність, платоспроможність і оборотність. Важливим показником симптомів неплатоспроможності є значна частка зобов'язань перед бюджетом та державними цільовими фондами у загальному боргу підприємства. «Це пов'язано з тим, що в порядку платежів спочатку погашаються зобов'язання перед бюджетом і фондами, а вже потім інші борги. Отже, банк має звертати увагу на обсяг боргу, його структуру, кредиторів та можливість своєчасного погашення боргових зобов'язань» [38].

До основних показників неплатоспроможності також відносяться коефіцієнти покриття (співвідношення оборотних коштів до зобов'язань) і розмір нестачі фінансових ресурсів. «При внутрішній діагностиці кредитоспроможності важливо аналізувати ефективність інвестиційних та фінансових рішень. Зазвичай фінансові рішення приймаються частіше за інвестиційні. При діагностиці ефективності цих рішень слід враховувати стадію розвитку підприємства та його галузеву приналежність» [51].

Однак для повного аналізу кредитного ризику, що є другим блоком алгоритму, потрібно провести детальний аналіз. Методологія діагностики кредитного ризику повинна включати чотири основні процедури:

- 1) групування складових ризику за можливістю управління (диверсифіковані та недиверсифіковані ризики);
- 2) детальний аналіз виявлених груп ризику і конкретних підтипів ризику (аналіз факторів, що визначають рівень ризику);
- 3) визначення ймовірності ризику (включає розбивку на сектори ризику, визначення тенденцій та максимально можливого рівня ризику);
- 4) оцінка можливих втрат і їх аналіз.

Оскільки управління кредитним ризиком є складним процесом, розподіл на сектори ризику повинен базуватися на ліквідності кредитного портфеля. Можна виділити такі сектори кредитного ризику та їх характеристику [14, с. 22]:

- 1) Безризиковий сектор, що має дуже низьку ймовірність збитків.
- 2) Сектор мінімального ризику, характеризується невеликими затримками у виплатах за позиками і можливими перебоями у надходженнях. Це може вплинути на загальну ліквідність банку, що, у свою чергу, може призвести до порушення його фінансової діяльності та втрати прибутку.
- 3) Сектор високого ризику відзначається значними затримками в отриманні платежів за кредитами, що знижує загальну ліквідність кредитного портфеля.
- 4) Сектор критичного ризику включає ситуації, коли неповернення складає до 50% від загальної суми виданих кредитів. При зменшенні ліквідності портфеля до 7% за умови, що цей вид позики становить до 30% від загальної суми портфеля.
- 5) Сектор неприйняттого ризику має характеризуватися неповерненням до 75% від загальної суми виданих кредитів. Ліквідність портфеля у цьому секторі зменшується до 10% при умові, що цей вид кредиту складає до 30% від загального портфеля.

Загальна «ліквідність кредитного портфеля банку зазвичай визначається як відношення непогашених позик до загальної суми виданих позик. З точки зору банківської теорії, це означає здатність банку вилучати кошти для

кредитних операцій без порушення його технологічного режиму» [26]. Одним із ключових показників ризику є частка простроченої заборгованості в загальному портфелі.

Для підвищення ефективності кредитних операцій доцільно використовувати додаткові показники в процесі діагностики, що відповідають конкретному типу позики. Пропонуємо застосовувати такі системи показників (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Показники підвищення ефективності кредитних операцій

Джерело: складено на основі літератури [30, с. 35].

Таким чином, комплексна діагностика кредитоспроможності банку має сприяти підвищенню ефективності кредитної підтримки бізнесу в цілому. Ці заходи можуть доповнити існуючі методи оцінки кредитоспроможності клієнтів та допомогти мінімізувати кредитний ризик.

Висновки до розділу 1

У підпункті 1.1 акцент зроблено на базовому визначенні кредитного портфеля як сукупності виданих банком кредитів, що класифікуються за такими ознаками, як обсяги, строки, види кредитів та рівень ризику. Доведено у теоретичному аспекті, що формування кредитного портфеля є складним процесом, спрямованим на досягнення збалансованої структури активів. Під час формування портфеля банки враховують низку факторів, серед яких: типи позичальників, галузеву спрямованість кредитів, терміни погашення та індивідуальні рівні ризику кожного кредитного продукту. Такий підхід не лише забезпечує стабільну дохідність банку, але й мінімізує можливості за рахунок економічних коливань або неплатоспроможності позичальників.

У підпункті 1.2 кваліфікаційної роботи досліджено процес управління кредитним портфелем, що є багатогранною системою заходів, спрямованих на ефективне використання банківських активів при одночасному контролі рівня ризику. Управління кредитним портфелем забезпечує постійний аналіз кредитоспроможності позичальників, моніторинг ринкових умов та підтримку оптимальної структури портфеля, що сприяє стабільності банку. Таким чином, за змістом підрозділу конкретизовано процеси диверсифікації, які не дозволяють пошкодити концентрацію ризиків шляхом розподілу активів серед різних секторів економіки, груп клієнтів, або навіть географічних регіонів. Банк також застосовує інструменти управління ризиками, такі як системи скорингу та системи прогнозування дефолту, які дозволяють тимчасово ідентифікувати ризикові кредити та прийняти відповідні управлінські рішення. Такий підхід гарантує забезпечення ліквідності та знижує ймовірність фінансових втрат для банку.

У підпункті 1.3 детально розглядаються сучасні методи та показники, які дозволяють банкам оцінювати якість власного кредитного портфеля. Основні показники якості рівня ризику, ліквідності активів, прибутковості

кредитних операцій, а також вибору проблемних кредитів, які можуть негативно вплинути на фінансовий стан банку в тому числі. У дослідженні проаналізовано методи контролю за кредитами. Зокрема, деталізовано порядок розрахунку коефіцієнтів простроченої заборгованості, рівня покриття та інших індикаторів, які можуть вчасно реагувати на проблеми у кредитному портфелі. Важливою частиною оцінки якості є використання моделей ризик-менеджменту, таких як методи VaR (Value at Risk), які дозволяють прогнозувати втрати портфеля за несприятливих умов. Застосування цих методик дозволяє контролювати якість банківських активів і підтримувати стабільну дохідність, незважаючи на коливання на ринку.

Загалом, можна констатувати, що управління кредитним портфелем банку – це комплексний процес, що охоплює широкий спектр підходів і методик, спрямованих на підтримку фінансової стійкості та дохідності банку. Ефективне управління кредитним портфелем є основою для мінімізації ризиків, що дозволяє банку успішно функціонувати навіть в умовах економічної нестабільності та забезпечити конкурентоспроможність на фінансових послугах.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк» є державним банком у формі товариства з обмеженою відповідальністю і правонаступником усіх прав і обов'язків Публічного акціонерного товариства комерційний банк «ПРИВАТБАНК», яке, в свою чергу, стало правонаступником закритого акціонерного товариства.

Комерційний банк «ПриватБанк», заснований у 1992 році, є найбільшим українським універсальним і міжрегіональним банком. Протягом усього часу з моменту реєстрації банк залишається лідером українського банківського ринку. Нині він є одним з п'яти банків, що знаходяться у державній власності, де Кабінет Міністрів України здійснює функції з управління корпоративними правами. У 2016 році держава націоналізувала «ПриватБанк», витративши 155 млрд. грн. коштів платників податків.

АТ КБ «ПриватБанк» є одним з найбільших банків України і важливою фінансовою установою на ринку.

Конкретизуємо головні відомості про банк:

Юридичний статус: АТ КБ «ПриватБанк» є державним банком у формі акціонерного товариства.

Правонаступництво. Банк є правонаступником публічного акціонерного товариства комерційний банк «Приватбанк», яке, в свою чергу, стало правонаступником закритого акціонерного товариства.

Історія. Банк був заснований у 1992 році і з того часу залишається одним з лідерів українського банківського ринку.

Власність. Банк є одним з п'яти банків, які повністю перебувають у державній власності. Управління корпоративними правами здійснюється Кабінетом Міністрів України.

Націоналізація. У 2016 році держава націоналізувала «ПриватБанк».

Ринок. АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним і міжрегіональним банком, який пропонує широкий спектр фінансових послуг як для фізичних, так і для юридичних осіб.

Мережа. Банк має розгалужену мережу відділень і банкоматів по всій Україні, що забезпечує зручний доступ до його послуг.

Послуги. АТ КБ «ПриватБанк» надає різноманітні фінансові послуги, включаючи кредитування, депозити, розрахункові та касові операції, обслуговування корпоративних клієнтів, а також інші банківські послуги.

Рейтинг та статус. АТ КБ «ПриватБанк» займає провідні позиції в рейтингах за різними фінансовими показниками.

Організаційно-правова форма банку – акціонерне товариство. Тип – приватне АТ. Банк як юридична особа має у власності відокремлене майно самостійний баланс відкриває власні рахунки у Національному банку а інших банках власні печатки штампи фірмові бланки та інші реквізити.

АТ КБ «ПриватБанк» у свої діяльності керується Конституцією України Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законами України «Про банки і банківську діяльність» (у редакції від 08.11.2024 р.), «Про Національний банк України», «Про акціонерні товариства», «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», іншими законами України, нормативно-правовими актами Президента України, а також внутрішніми нормативними документами банку [51].

Метою діяльності АТ КБ «ПриватБанк» є провадження банківської діяльності, спрямованої на отримання прибутку для власного розвитку та в інтересах власника. Предметом діяльності - є надання банківських та інших фінансових послуг як у національній, так і в іноземній валюті, та провадження іншої діяльності, визначної законодавством.

АТ КБ «ПриватБанк» надає широкий спектр банківських послуг для фізичних і юридичних осіб, які узагальнено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Банківські послуги АТ КБ «ПриватБанк»

Для фізичних осіб 1	Для юридичних осіб 2
Кредитування: – іпотечні кредити – автокредити – споживчі кредити – кредити готівкою	Корпоративне кредитування: – кредити для підприємств – лізинг – овердрафт
Депозити: – термінові депозити – ощадні рахунки – депозити з правом поповнення	Розрахункові та касові послуги: – обслуговування рахунків підприємств – виписка та оплата рахунків – касові операції
Поточні рахунки: – рахунки в національній та іноземній валюті – карткові рахунки (дебетові та кредитні картки) – операції з рахунками через мобільний банкінг	Безготівкові платежі: – внутрішні та міжнародні платежі – виплата зарплати
Платежі та перекази: – платежі за комунальні послуги – міжнародні перекази – внутрішні перекази – Інтернет та мобільний банкінг: – доступ до онлайн-банкінгу – мобільний додаток для управління рахунками – інвестиційні послуги: – придбання облігацій – інвестиційні продукти – банківські картки: – дебетові картки – кредитні картки – картки з бонусними програмами	Інвестиційні послуги: – придбання корпоративних облігацій – інвестиційні рішення для бізнесу
Страховання: – автостраховання – страхування життя – страхування від нещасних випадків	Експрес-перекази: – швидкі перекази між рахунками

Продовження табл. 2.1

1	2
	Карткові продукти: – корпоративні картки – картки для співробітників
	Фінансовий консалтинг: – консультації з фінансового планування – розробка фінансових стратегій
	Торгове фінансування: – гарантії та акредитиви – фінансування зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: розроблено на основі літератури [71].

Банк постійно вдосконалює свої послуги та впроваджує нові продукти для задоволення потреб своїх клієнтів. Також АТ КБ «ПриватБанк» має право надавати своїм клієнтам (крім банків) фінансові послуги, зокрема шляхом укладення з юридичними особами (комерційними агентами) агентських договорів. Перелік фінансових послуг, що банк має право надавати своїм клієнтам (крім банків) шляхом укладення агентських договорів, встановлюється НБУ. Банк, крім надання фінансових послуг, має право провадити також діяльність щодо: інвестицій, емісії власних цінних паперів, державних лотерей, зберігання цінностей, інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських та інших фінансових послуг.

Недосконалість діючих законодавчих актів не надає АТ КБ «ПриватБанк» можливості повною мірою використати потужний потенціал як організації, заснованій на об'єднанні капіталів кількох учасників із забезпеченням кожному з учасників ефективних механізмів захисту своїх інтересів та запобігання втрати вкладених ресурсів.

Банківське регулювання в Україні здійснюється Національним банком, адже саме цей державний орган наділений спеціальною компетенцією у сфері управління банківською системою. НБУ створює систему норм, що регулюють діяльність банків та визначають загальні принципи банківської

діяльності, порядок здійснення банківського нагляду і відповідальність за порушення банківського законодавства.

Згідно зі ст. 66 Закону України «Про банки і банківську діяльність», державне регулювання діяльності АТ КБ «Приватбанк» здійснюється в таких формах (рис. 2.1):

Адміністративна форма регулювання діяльності банку
<ul style="list-style-type: none"> • 1) реєстрація банку і ліцензування його діяльності; • 2) встановлення вимог та обмежень щодо діяльності банку; • 3) застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру; • 4) нагляд за діяльністю банку; • 5) надання рекомендацій щодо діяльності банку
Індикативна форма регулювання діяльності банку
<ul style="list-style-type: none"> • 1) встановлення обов'язкових економічних нормативів; • 2) визначення норм обов'язкових резервів для банку; • 3) установлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій; • 4) визначення процентної політики; • 5) рефінансування банків; • 6) управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції • 7) проведення операцій із цінними аперами на відкритому ринку; • 8) операції імпорту та експорту капіталу

Рис. 2.1. Форми регулювання діяльності АТ КБ «ПриватБанк» в Україні

Джерело: розроблено на основі літератури [52].

У сукупності форми банківського регулювання спрямовані на створення єдиних державних стандартів банківської діяльності в Україні, що дає змогу забезпечувати рівні умови під час здійснення діяльності банків та інших фінансово-кредитних установ і стабільність банківської системи України.

Основною причиною нестабільності фінансової системи є нестабільне макроекономічне середовище, з нерівними економічними показниками та коливаннями валютних курсів і курсів цінних паперів. Таке середовище надзвичайно ускладнює реалістичну і точну оцінку банківських активів і

фінансових ризиків. Також важливе політичне середовище, оскільки воно впливає на принципи і реальні умови функціонування фінансового сектора.

«Законодавча і судова системи також безпосередньо впливають на багато аспектів функціонування банків, такі як переоформлення права власності на іпотечну нерухомість або заставне майно, або ліквідацію неспроможних позичальників, а прозора система звітності створює основу ефективного ділового середовища для банків та інших фінансових установ, а також для їх клієнтів» [3, с. 15]. Державне регулювання ринку банківських послуг з метою забезпечення державної фінансової безпеки набуває особливого значення в умовах його інформатизації та глобалізації.

Поділяємо думку науковців, що державне регулювання та нагляд за цим ринком повинні сприяти перетворенню фінансового сектора на потужного фінансового посередника, і для цього необхідно не тільки здійснювати нагляд за банківською системою, але і розробляти законодавчі норми для успішного розвитку банківської системи, з гарантуванням державного захисту всіх учасників банківської системи – власників, інвесторів, вкладників, позичальників.

Варто вказати, що організаційна структура АТ КБ «ПриватБанк» відрізняється багатошаровістю та комплексністю, що дозволяє ефективно управляти його масштабними операціями та забезпечувати високий рівень обслуговування клієнтів. Вона включає кілька ключових рівнів і підрозділів:

Вищий рівень керівництва:

Наглядова рада відповідає за стратегічне управління банком, визначення ключових напрямків розвитку, контроль за діяльністю виконавчих органів та забезпечення відповідності законодавству.

Правління очолює банк і приймає оперативні рішення щодо його діяльності. До складу Правління входять генеральний директор та інші ключові менеджери.

Функціональні підрозділи:

Фінансовий департамент відповідає за управління фінансами банку, включаючи планування бюджету, аналіз фінансових результатів і управління ліквідністю.

Кредитний департамент займається розробкою та управлінням кредитної політики, оцінкою кредитних ризиків, видачею кредитів і моніторингом кредитного портфеля.

Ризиковий департамент оцінює і контролює всі види ризиків (кредитний, ринковий, операційний тощо), розробляє стратегії управління ризиками і забезпечує їх реалізацію.

ІТ департамент відповідає за розробку, впровадження і підтримку інформаційних технологій і систем, що використовуються у банку, включаючи автоматизацію процесів і забезпечення кібербезпеки.

Юридичний департамент надає правову підтримку банку, забезпечує дотримання законодавства, займається правовим супроводом операцій і врегулюванням юридичних питань.

Маркетинговий департамент розробляє та реалізує маркетингові стратегії, проводить аналіз ринку, розробляє рекламні кампанії і займається просуванням банківських продуктів.

Регіональні підрозділи:

Філії та відділення: Діють на території різних регіонів та міст, забезпечуючи локальне обслуговування клієнтів, розширюючи мережу банку і реалізуючи корпоративні політики на місцевому рівні.

Підрозділи підтримки клієнтів:

Служба підтримки клієнтів забезпечує консультації та допомогу клієнтам банку, обробляє запити, скарги та пропозиції.

Агентства та банкомати виконують функції грошових операцій, надають доступ до банківських послуг для широкого кола клієнтів.

Організаційна структура АТ КБ «ПриватБанк» постійно адаптується до змінюваних умов ринку та технологічного прогресу. Вона забезпечує

ефективну взаємодію між різними підрозділами і сприяє досягненню стратегічних цілей банку.

АТ КБ «ПриватБанк» має в своїй організаційній структурі кілька ключових компонентів для ефективного управління ризиками. Основні елементи організаційної структури для управління ризиками в банку можуть включати:

Комітет з управління ризиками. Цей комітет відповідає за стратегічне управління ризиками, включаючи визначення основних ризиків, розробку політики управління ризиками та контроль за її виконанням. Комітет зазвичай складається з керівництва банку, включаючи генерального директора, фінансового директора та інших ключових осіб.

Відділ управління ризиками відповідає за ідентифікацію, оцінку та моніторинг ризиків, які можуть вплинути на діяльність банку. Вказаний структурний підрозділ також розробляє і впроваджує методики оцінки ризиків, управляє кредитними, ринковими, ліквідними та операційними ризиками.

Відділ внутрішнього аудиту перевіряє ефективність системи управління ризиками, забезпечує дотримання внутрішніх і зовнішніх нормативів і стандартів, а також виявляє можливі недоліки у процесах управління ризиками. Внутрішні аудитори надають регулярні звіти про стан і ефективність управління ризиками.

Відділ compliance контролює відповідність діяльності банку нормативним вимогам і стандартам, а також здійснює моніторинг дотримання законодавства та регуляторних вимог. Це включає забезпечення дотримання вимог антикорупційного законодавства, регулювання фінансових операцій та протидію відмиванню грошей.

Кредитний комітет відповідає за прийняття рішень щодо кредитування та управління кредитними ризиками. Він оцінює і затверджує великі кредитні заявки, аналізує кредитні ризики та забезпечує відповідність кредитної політики банку.

Відділ ризику ліквідності управляє ліквідними ризиками, забезпечуючи наявність достатньої кількості ліквідних активів для виконання зобов'язань банку. Вони також контролюють грошові потоки та управління короткостроковими та довгостроковими ліквідними потребами.

Аналітичні служби здійснюють аналіз фінансових та економічних показників, розробляють моделі для прогнозування ризиків і оцінюють вплив різних ризикових факторів на діяльність банку.

Завдяки такій організаційній структурі АТ КБ «ПриватБанк» може ефективно управляти ризиками, що дозволяє зберігати фінансову стабільність і забезпечувати довгострокову успішну діяльність банку.

Ревізійний відділ перевіряє роботу банку та його філій відповідно до діючих норм бухгалтерського обліку, інструкцій та інших нормативних документів. Відділ комп'ютерної реалізації та експлуатації організовує комп'ютерні системи банку, здійснює електронні розрахунки і платежі, розробляє програмне забезпечення для різних відділів і підрозділів банку, а також управляє програмами довгострокового та поточного оснащення банку комп'ютерами і оргтехнікою, реалізуючи ці програми разом з адміністративним відділом.

2.2. Основні чинники кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» та їх вплив на діяльність банку

На підставі інформації фінансової звітності можна дослідити:

- 1) які фактори вплинули на динаміку валового прибутку;
- 2) що обумовило зміну результатів від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності;
- 3) внаслідок чого покращилися чи погіршилися результати від звичайної діяльності в цілому.

Вважаємо, що початковим етапом аналізу доходів і витрат є оцінка їх складу та структури. Результати аналізу узагальнено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Аналіз складу та структури доходів і витрат АТ КБ «ПриватБанк»
за 2020-2022 рр.**

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
Доходи						
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	25416,4	90,22	28227	85,89	31048,5	85,01
Інші операційні доходи	2754,6	9,78	4638,2	14,11	5468,7	14,97
Інші доходи	0	0	0	0	4,3	0,01
Разом	28171	100	32865,2	100	36521,5	100
Витрати						
Собівартість реалізованої продукції	19148,7	68,47	22579,4	69,30	24867,9	68,52
Інші операційні витрати	8698,6	31,10	9703,9	29,78	11199,7	30,86
Інші витрати	118,7	0,42	300,7	0,92	227,7	0,63
Разом	27966	100	32584	100	36295,3	100

Аналіз складу та структури доходів і витрат АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки показує значні зміни у показниках, що свідчать про загальну позитивну динаміку.

Однак для глибшого розуміння причин цих змін необхідно розглянути фактори, які сприяли таким результатам. Зокрема, це:

1. Збільшення доходів від реалізації товарів, робіт та послуг: Чистий дохід від реалізації продукції є основною статтею доходів банку, і він демонструє зростання протягом аналізованого періоду. У 2022 році ці доходи склали 85,01% від загального обсягу доходів банку, що свідчить про

стабільну орієнтацію банку на основні банківські операції, включаючи кредитування та надання інших фінансових послуг.

Фактори зростання:

– Підвищення активності клієнтів. Протягом 2022 року було зафіксовано зростання попиту на фінансові продукти та послуги, що забезпечило підвищення доходів від основної діяльності. Зокрема, зростання частки безготівкових розрахунків, активізація ринку споживчого кредитування та попит на депозитні послуги могли суттєво збільшити обсяги таких доходів.

– Збільшення інших операційних доходів. Інші операційні доходи також зазнали зростання, як у абсолютному (830,5 тис. грн), так і відносному (14,11% у 2021 році, 14,97% у 2022 році) значеннях. Це свідчить про значну роль додаткових джерел доходів банку.

– Диверсифікація джерел доходів. Банк активно розвивав додаткові напрямки діяльності, такі як комісійні доходи від платіжних систем, депозитних продуктів, фінансового консалтингу та інших нетрадиційних для банківських установ послуг. Це дозволило збільшити загальний обсяг інших операційних доходів.

– Впровадження нових фінансових продуктів, вдосконалення банківських карток та цифрових сервісів для клієнтів могли сприяти зростанню операційних доходів банку.

2. Збільшення витрат на собівартість реалізованої продукції та операційні витрати. Незважаючи на загальне зростання доходів, витрати банку також зросли, зокрема витрати на собівартість реалізованої продукції та інші операційні витрати. Це є очікуваним у випадку зростання обсягів діяльності банку, оскільки збільшення операційної діяльності вимагає додаткових витрат на обслуговування клієнтів, покращення технологій і розширення офісної мережі.

Фактори зростання витрат:

– Зростання обсягів операційної діяльності. Збільшення операцій з надання кредитів, активізація депозитних операцій, а також удосконалення інфраструктури та технологій банку потребували більших витрат.

– Інвестиції в інновації. Протягом 2020-2022 років банк вкладав кошти в модернізацію внутрішніх технологій, а також в цифровізацію послуг, що вимагає значних капіталовкладень.

3. Зниження частки знецінених кредитів. В аналізований період спостерігалось зниження частки знецінених кредитів, що також вплинуло на поліпшення фінансового результату банку. Це свідчить про ефективні заходи, спрямовані на поліпшення якості кредитного портфеля, зокрема реструктуризацію проблемних позик.

Фактори зниження знецінення:

– Реструктуризація проблемних кредитів. Активна робота з проблемними позиками, реструктуризація боргів та продаж неплатоспроможних активів дозволили знизити частку знецінених кредитів.

– Покращення платоспроможності позичальників. Протягом періоду спостерігалось покращення платоспроможності позичальників завдяки заходам підтримки підприємств у складних економічних умовах.

Таким чином, за 2020-2022 роки АТ КБ «ПриватБанк» демонструє позитивні тенденції у зростанні доходів, що, в основному, стало можливим завдяки активізації основної діяльності, диверсифікації доходів та ефективному управлінню витратами. Водночас, збільшення витрат та активізація інвестицій в інфраструктуру вимагають подальшого удосконалення управлінських стратегій для забезпечення фінансової стабільності банку в майбутньому.

Структура доходів АТ КБ «ПриватБанк» подана у рис. 2.2. – 2.4.

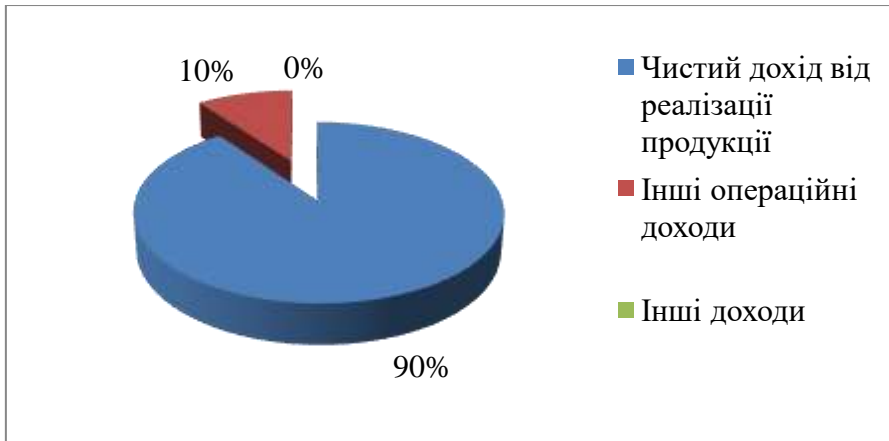

Рис. 2.2. Структура доходів на АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 рік
Джерело: розроблено на основі [52].

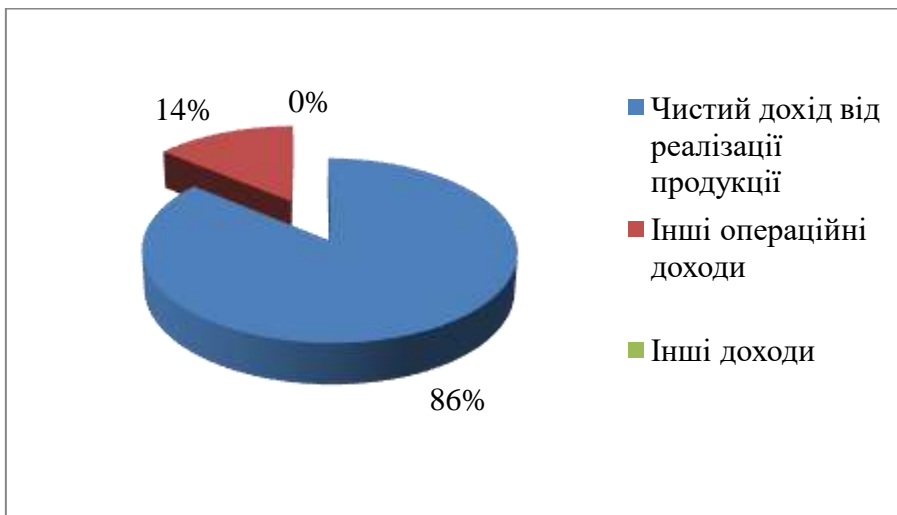

Рис. 2.3. Структура доходів на АТ КБ «ПриватБанк» за 2021 рік
Джерело: розроблено на основі [52].

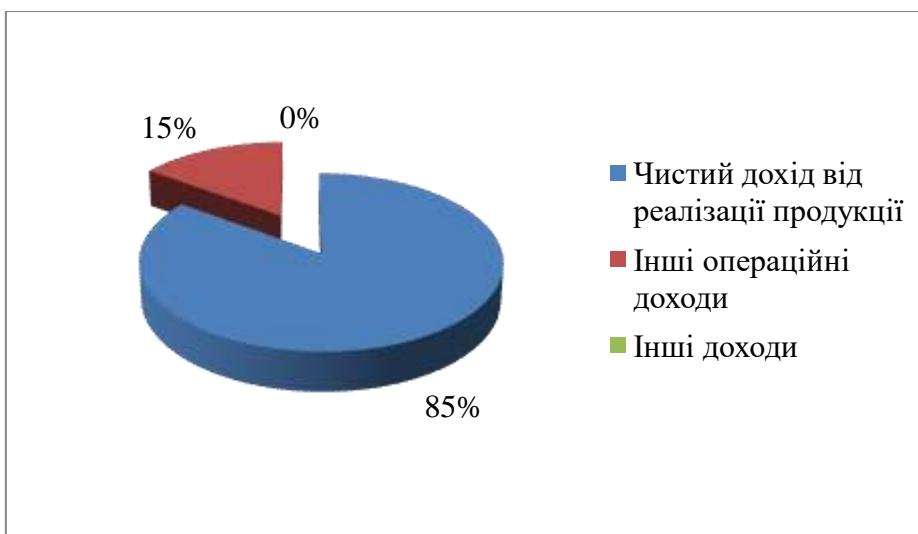

Рис. 2.4. Структура доходів на АТ КБ «Приват-Банк» за 2022 рік
Джерело: розроблено на основі [52].

За даними з рис. 2.2.–2.4., можна спостерігати зміну у структурі доходів. Протягом 2020-2022 років частка доходів від реалізації товарів поступово зменшувалась, тоді як частка інших операційних доходів зростала. Це зумовлено кількома факторами:

1. Карантинні обмеження внаслідок пандемії COVID-19, що призвели до зниження обсягів продажу товарів, особливо в 2020-2021 роках.
2. Збільшення доходів від простроченої кредиторської заборгованості.
3. Зростання доходів від реалізації зайвих запасів. Це також може бути наслідком карантинних обмежень та економічної невизначеності, що призвело до необхідності реалізації надлишкових товарних запасів або активів.

Відмічається поступове збільшення інших операційних доходів на 830,5 тис. грн у 2022 році у порівнянні з 2021 роком та на 1714,1 тис. грн проти 2020 року. Це може бути зумовлено, зокрема:

- зростанням доходів від комісійних послуг, оскільки банки активно працюють із цифровими платформами для обслуговування клієнтів.
- збільшенням доходів від різноманітних фінансових послуг, що також могло бути наслідком коригування бізнес-моделі банку в умовах кризових явищ.

Собівартість реалізованих товарів має тенденцію до зростання за період, що аналізується.

Інші операційні витрати зросли на 1495,8 тис. грн у 2022 році у порівнянні з 2021 роком та на 2501,1 тис. грн проти 2020 року. Це можна пояснити:

- витратами на підтримку нових технологічних рішень, адже банки повинні були здійснити інвестиції в модернізацію інфраструктури, щоб адаптуватися до змінюваних умов роботи під час карантину.
- витратами на юридичні та консультаційні послуги, які могли зрости внаслідок нестабільності на ринку та необхідності правового забезпечення нових умов роботи.

Для наочного зображення питомої ваги витрат побудовано кругову діаграму. Структура витрат наведена на рис. 2.5. – 2.7.

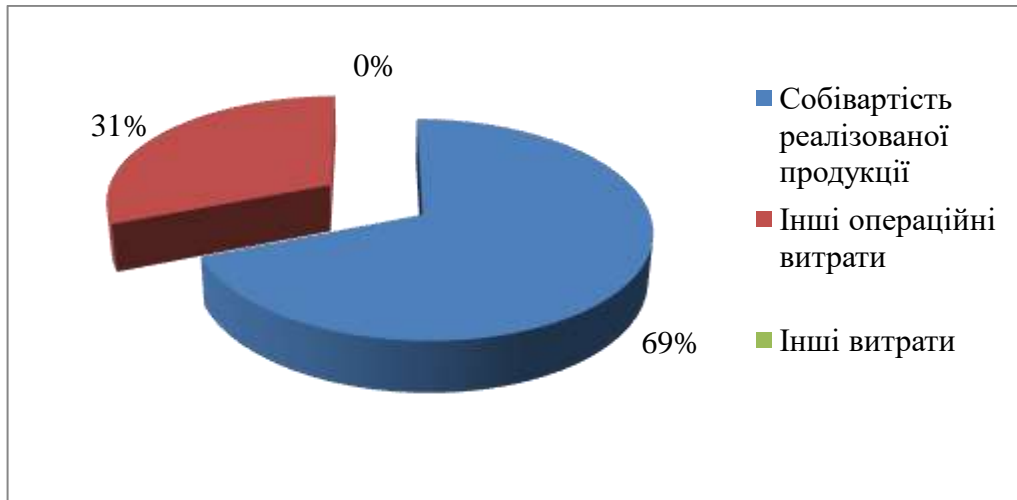

Рис. 2.5. Структура витрат АТ КБ «Приват-Банк» за 2020 рік
Джерело: розроблено на основі [52].

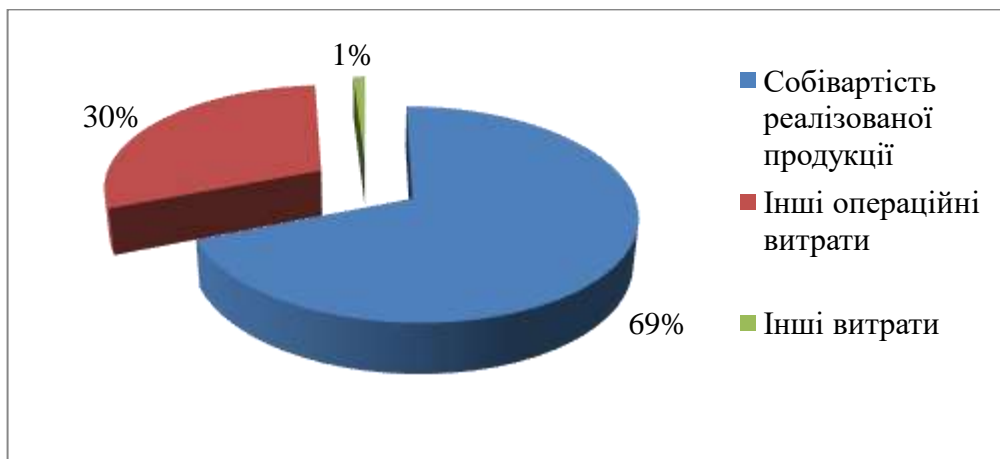

Рис. 2.6. Структура витрат АТ КБ «Приват-Банк» за 2021 рік
Джерело: розроблено на основі [52].

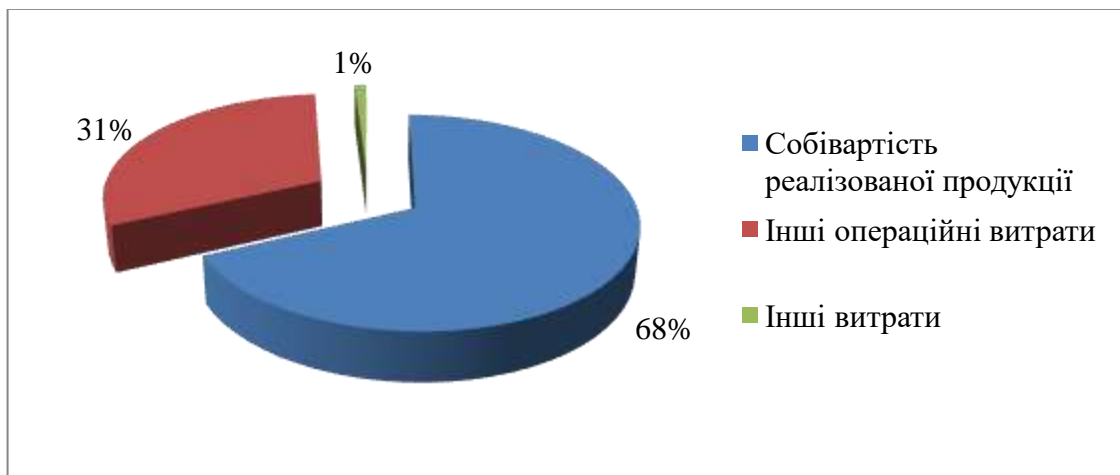

Рис. 2.7. Структура витрат АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік

Джерело: розроблено на основі [52].

За результатами рис. 2.5.-2.7. бачимо що майже не відбулось ніяких змін у структурі витрат, на відміну від доходів діяльності. Так, найбільшу питому вагу займає собівартість реалізованих товарів, яка складає близько 68% у загальній сумі витрат. Інші операційні витрати складають приблизно 31%, а інші витрати – близько 1 %.

Ще одним етапом аналізу доходів і витрат є оцінка їх динаміки, яку можна провести базисним методом. Розрахунки наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз динаміки доходів і витрат АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення в 2022 від, тис. грн.		Темп приросту в 2022 від, %	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	2020	2021	2020	2021
Доходи							
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	25416,4	28227	31048,5	5632,1	2821,5	22,16	10,00
Інші операційні доходи	2754,6	4638,2	5468,7	2714,1	830,5	98,53	17,91
Інші доходи	0	0	4,3	4,3	4,3	0	0
Разом доходи	28171	32865,2	36521,5	8350,5	3656,3	100	100
Витрати							
Собівартість реалізованої продукції	19148,7	22579,4	24867,9	5719,2	2288,5	29,87	10,14
Інші операційні витрати	8698,6	3709,9	11199,7	2501,1	1495,8	28,75	15,41
Інші витрати	118,7	300,7	227,7	109	-73	91,83	-24,28
Разом витрати	27966	32584	36295,3	8329,3	3711,3	100	100

Джерело: розроблено на основі [52].

Отримані дані з табл. 2.3. свідчать, що темп приросту чистого доходу від реалізації товарів уповільнюється протягом трьох років і складає 22,16% та 10 % відносно 2020 та 2021 років відповідно. За іншими операційними доходами визначено суттєве зменшення темпів приросту. Так, порівняно з 2020 роком приріст склав 98,53%, а порівняно з 2021 роком лише 17,91%.

За аналізований період спостерігається також уповільнення темпів приросту за витратами. Так, приріст собівартості реалізованої продукції склав 29,87% та 10,14% порівняно до 2020 та 2021 років відповідно. Відбулось уповільнення темпів приросту за іншими операційними витратами з 28,75% на 15,41% порівняно до 2020 та 2021 років відповідно. Інші витрати зазнали зниження темпів приросту в звітному 2022 році на 24,28% відповідно до 2021 року, що є протилежною ситуацією в порівнянні з 2020 роком.

Розміри та структура постійних і змінних витрат АТ КБ «ПриватБанк» будуть залежати від специфіки діяльності та змін на ринку. Проте, загалом можна виділити наступні типи витрат:

1. Постійні витрати – це «витрати, які не змінюються в залежності від обсягу виробництва, або змінюються незначно» [52]. У АТ КБ «ПриватБанк» це витрати на оренду приміщення, комунальні послуги, оплату адміністративного персоналу, страхові внески та податки.

2. Змінні витрати - це «витрати, які змінюються в залежності від обсягу виробництва або змін на ринку» [52]. Зокрема, це витрати на робочу силу, сировину, енергію, транспортування та рекламу.

Результати аналізу джерел формування прибутку АТ КБ «ПриватБанк» за 2021 – 2022 рр. наведено у табл.2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз джерел формування прибутку АТ КБ «ПриватБанк» за 2021 – 2022 рр.

Показники, тис. грн.	2021 р.	2022 р.	Показники звітнього періоду з урахуванням кумулятивного індексу інфляції	Відхилення звітнього до попереднього періоду, тис. грн	Відхилення показників звітнього періоду у структурі доходів до суми доходів; витрат до суми витрат, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).	1 297 144,0	2 172 548,0	1 516 083,7	875 404,0	85,02
Інші операційні доходи	56 774,0	381 858,0	266 474,5	325 084,0	14,94
Інші фінансові доходи	47 364,0	0,0	0,0	-47 364,0	0,00
Інші доходи	322,0	871,0	607,8	549,0	0,03
Усього доходів	1 401 604,0	2 555 277,0	1 783 166,0	1 153 673,0	100,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	633 009,0	809 631,0	564 939,0	176 622,0	45,42
Адміністративні витрати	69 683,0	84 638,0	59 058,2	14 955,0	4,75
Витрати на збут	8 712,0	10 461,0	7 299,4	1 749,0	0,59
Інші операційні витрати	176 589,0	647 332,0	451 691,1	470 743,0	36,31
Інші витрати	15 170,0	409,0	285,4	-14 761,0	0,02
Податок на прибуток від звичайної діяльності	114 487,0	230 124,0	160 574,4	115 637,0	12,91
Усього витрат	1 017 650,0	1 782 595,0	1 243 847,5	764 945,0	100,00
Фінансові результати від операційної діяльності	465 925,0	1 002 344,0	699 409,0	536 419,0	—
Чистий фінансовий результат: прибуток	383 954,0	772 682,0	539 157,0	388 728,0	—

Джерело: розроблено на основі [52].

У 2022 році чистий дохід збільшився з 1 297 144,0 тис. грн до 2 172 548,0 тис. грн. Відхилення чистого доходу становить 875 404,0 тис. грн. або 85,02%. Інші операційні доходи також зросли з 56 774,0 тис. грн до 381 858,0 тис. грн.

У 2022 році інші фінансові доходи відсутні, в порівнянні з 47 364,0 тис. грн у 2021 році.

Загальні витрати становлять 1 782 595,0 тис. грн, що є збільшенням на 764 945,0 тис. грн або 74,98%. Сума податку на прибуток зросла з 114 487 тис. грн до 230 124,0 тис. грн.

Загалом, банківська установа показує позитивні тенденції у збільшенні доходів та фінансового результату. Важливо також враховувати динаміку витрат та їх вплив на загальний фінансовий стан.

Стабільність фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» зумовлена значною мірою його діловою активністю, що залежить від ринків збуту продукції (послуг), його ділової репутації, ступеня виконання плану за основними показниками господарської діяльності, рівня ефективності використання ресурсів і стабільності економічного зростання.

«Аналіз прибутковості є одним з основних напрямів економічної роботи і має важливе значення для самих банківських установ та їх клієнтів, а також для системи загалом» [24]. Тому основним аспектом аналізу вважається оцінка прибутковості діяльності банку. У табл. 2.5 узагальнено результати оцінки ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» протягом 2020-2022 рр.

Таблиця 2.5.

Аналіз ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, +/-		
				2021/2020	2022/2021	2022/2020
1	2	3	4	5	6	7
Прибутковість статутного капіталу, %	1,12	0,08	0,13	-1,04	0,05	-0,99
Прибутковість балансового капіталу, %	1,79	0,87	1,30	-0,92	0,44	-0,48

1	2	3	4	5	6	7
Прибутковість активів, %	0,24	0,02	0,03	-0,22	0,01	-0,21
Чиста процентна маржа, %	1,08	0,45	0,37	-0,63	-0,08	-0,71

Джерело: розроблено на основі [52].

Аналізуючи показники ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки на основі наданих даних можна зробити висновок, що у 2021 році показник прибутковості статутного капіталу зменшився на 1,04% порівняно з 2020 роком. Це свідчить про зменшення ефективності використання статутного капіталу банку в період пандемії та економічної невизначеності. У 2022 році відбулося незначне покращення (+0,05%), однак рівень залишився нижчим, ніж у 2020 році, що свідчить про те, що попри певне відновлення, банк ще не досяг рівня 2020 року.

Показник прибутковості балансового капіталу знизився на 0,92% у 2021 році, що вказує на зменшення прибутковості використання всього капіталу банку в умовах економічних труднощів. У 2022 році прибутковість балансового капіталу зросла на 0,44%, що є певним позитивним сигналом, але, незважаючи на це, показник все ще залишився нижчим, ніж у 2020 році.

Показник прибутковості активів також показав зниження у 2021 році на 0,22% порівняно з 2020 роком, що свідчить про зменшення прибутковості активів внаслідок змін у зовнішньому середовищі та, ймовірно, внутрішніх проблем банку. У 2022 році спостерігається незначне покращення на 0,01%, однак цей показник все ще залишився низьким, що вказує на недосягнуту ефективність у використанні активів.

У 2021 році чиста процентна маржа зменшилася на 0,63%, а в 2022 році ще на 0,08%. Це могло бути зумовлено як зниженням процентних ставок, так і змінами в структурі активів і пасивів банку. Загальний тренд свідчить про зменшення ефективності використання основних фінансових інструментів банку.

На основі аналізу показників ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки можна зробити висновок, що банк зіткнувся з суттєвими труднощами у 2021-2022 роках. Значне зниження прибутковості в 2021 році, особливо у порівнянні з 2020 роком, вимагало стратегічних корекцій, хоча в 2022 році вдалося досягти деякого відновлення в окремих показниках. Проте, незважаючи на ці корекції, загальна ефективність діяльності банку залишалася нижчою, ніж у 2020 році, що свідчить про необхідність подальшого вдосконалення стратегій управління активами та пасивами, зокрема у частині покращення прибутковості та ефективності використання капіталу та активів.

Двома найважливішими показниками аналізу ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» є прибутковість активів та прибутковість капіталу. Співвідношення прибутку та власного капіталу є показником стабільності. Аналіз цього коефіцієнта дає змогу прогнозувати наскільки стійкий рівень прибутковості банку. Аналізуючи цей коефіцієнт слід зіставити темпи зростання прибутку та власного капіталу. Цей показник характеризує доцільність та ефективність вкладення акціонерами своїх коштів та ефективність віддачі статутного капіталу, а також спроможність банку розпоряджатися всіма його коштами.

Оптимальне значення цього показника не менше 15 %. Оцінка ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 рр. представлена на рис. 2.8.

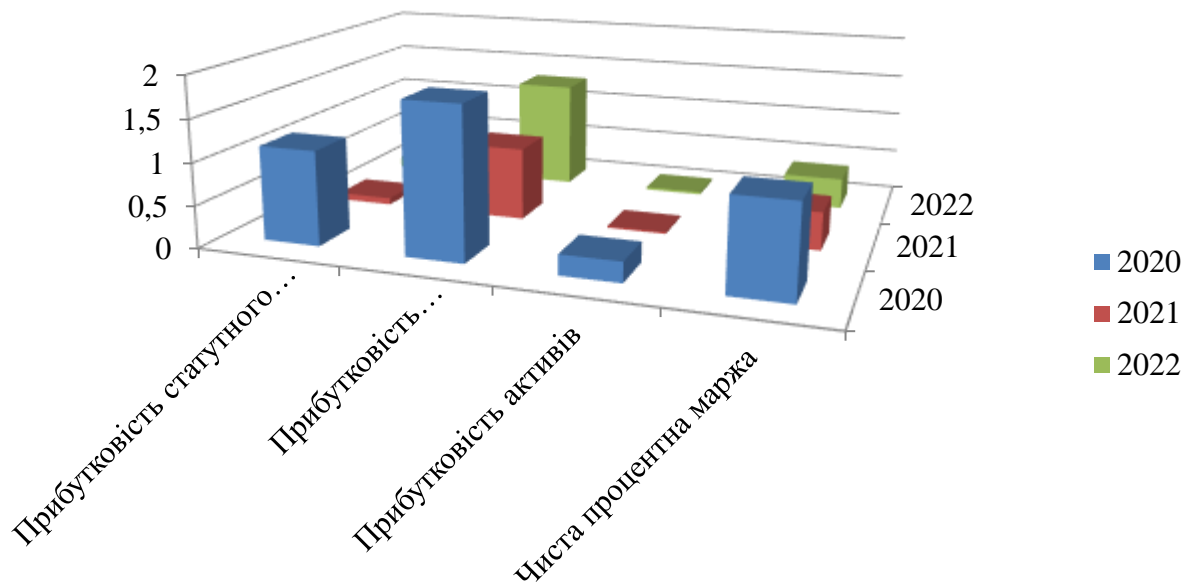

Рис. 2.8. Оцінка ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» у 2020-2022 рр.

Джерело: розроблено на основі [52].

Порівнюючи отримані результати з оптимальними значеннями, можна зробити висновок, що показники ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» свідчать про необхідність впровадження стратегії, спрямованої на покращення фінансових результатів. Зокрема, низькі значення показників прибутковості активів і статутного капіталу вимагають більш ефективного використання ресурсів банку.

Показник прибутковості активів є важливим коефіцієнтом для оцінки ефективності роботи керівництва банку. На практиці, якщо цей показник перевищує 1%, то це свідчить про рентабельність банківської установи. Проте, за результатами аналізу, цей показник не досяг оптимального рівня, що вказує на потребу в стратегічних змінах. Зокрема, в 2021-2022 роках спостерігалось значне зниження прибутковості активів, що свідчить про недостатню ефективність використання ресурсів.

Аналіз ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» демонструє загальне зниження в показниках прибутковості статутного капіталу та

активів. Однак, винятком є показник прибутковості балансового капіталу, який покращився у 2022 році, досягнувши рівня 1,30%. Проте цей показник не досягнув рівня 2020 року, коли він становив 1,79%, що вказує на те, що попри деяке поліпшення, загальний рівень прибутковості ще не відновлено до попереднього рівня.

Таким чином, результати аналізу свідчать про необхідність впровадження стратегії, яка дозволить підвищити ефективність використання активів і капіталу, забезпечити стабільний фінансовий результат і досягти оптимальних показників прибутковості в майбутньому.

2.3. Аналіз структури кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»

Система кредитного управління банку є важливою складовою банківського управління, що включає розробку та реалізацію кредитної політики, організацію кредитного процесу та управління кредитним портфелем. Вона спрямована на забезпечення оптимального рівня ризику і прибутковості від кредитних операцій, що в свою чергу підтримує фінансову стійкість банку. Кожен банк повинен регулярно оцінювати управління своїм кредитним портфелем та вживати заходів для коригування його структури, щоб мінімізувати можливі збитки від дефолтів клієнтів.

Аналіз процесів управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» є складним і багатограним, що включає різні аспекти від оцінки ризиків до реалізації стратегій для покращення якості портфеля. Важливим є першочергове визначення якості кредитного портфеля, що включає детальний аналіз структурних компонентів портфеля, таких як частка проблемних та знецінених кредитів. Це дозволяє оцінити ефективність кредитної політики банку та виявити слабкі місця у кредитному портфелі.

Управління кредитними ризиками є ключовим аспектом, що передбачає ідентифікацію, оцінку та моніторинг ризиків, пов'язаних з кредитуванням. Це включає використання різноманітних ризикових моделей для прогнозування можливих збитків і розробку стратегій для їх зменшення. Одним з важливих показників є коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем, який допомагає оцінити прибутковість кредитних операцій і рівень ризику.

Процеси управління також охоплюють оцінку операційних процесів кредитування, що включає перевірку системи внутрішнього контролю та аналіз використання кредитних інструментів. Стратегічний розвиток кредитного портфеля є невід'ємною частиною, що передбачає адаптацію кредитної політики до змін у ринковій ситуації і впровадження нових технологій для покращення ефективності кредитування.

Важливим аспектом є дотримання регуляторних вимог Національного банку України. Регулярні аудити і перевірки допомагають забезпечити відповідність нормативам і підтримують високу якість управлінських процесів.

Комплексний підхід до аналізу процесів управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» дозволяє виявити ключові проблеми, розробити ефективні стратегії для їх усунення та оптимізувати кредитну діяльність банку. Це сприяє поліпшенню управління ризиками, підвищенню прибутковості і забезпеченню стабільності кредитного портфеля.

Для формування ефективної кредитної політики слід враховувати сучасні умови функціонування банківських установ. Наприкінці 2019 року банківський сектор України демонстрував рекордні фінансові результати: банки були високоприбутковими, з найвищою рентабельністю капіталу. Макроекономічні умови були сприятливими, борговий тягар реального сектору був прийнятним, а доходи домогосподарств швидко зростали, що знижувало вартість кредитного ризику. Проте до кінця 2019 року частка кредитних вкладень у фінансові сектори економіки склала лише 28,12%, що

свідчить про зменшення кредитування і може ускладнити стимулювання економічного зростання.

Однією з причин зниження співвідношення позик до ВВП у розглядуваний період стало швидке зростання доходів, що вказує на низьку середню кредитоспроможність населення та значний потенціал для відновлення кредитування. Досвід інших країн свідчить про те, що іпотечне кредитування може бути фактором відновлення кредитування в довгостроковій перспективі, хоча в Україні обсяги іпотечного кредитування залишаються незначними.

Розробка та впровадження кредитної політики є ключовими елементами управління кредитами, оскільки визначають стандарти, параметри та процедури, які повинні дотримуватися працівники банку при наданні та управлінні кредитами. Щоб забезпечити ефективне впровадження, кредитна політика повинна бути задокументована як нормативний акт, що регулює всі рівні банку.

В Україні АТ КБ «ПриватБанк» є лідером у сфері споживчого кредитування та активно розробляє та реалізує ефективні механізми кредитної політики. Для контролю ризиків, пов'язаних із кредитуванням було сформовано Положення про кредитну політику АТ КБ «ПриватБанк», яке визначає завдання, функції, принципи та стандарти кредитування, а також відповідальність і повноваження співробітників на всіх етапах кредитного процесу (дод. А). Цей документ забезпечує комплексний підхід до управління ризиками, що дозволяє максимально ефективно використовувати банківські ресурси.

Головна «мета управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» полягає в досягненні запланованого рівня прибутку, що включає залучення нових клієнтів, максимізацію потенціалу існуючих відносин і забезпечення доходів, відповідних ризикам» [71].

Аналіз процесів управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» включає оцінку різних аспектів, які визначають ефективність та стабільність кредитної діяльності банку. Зазначимо етапи та елементи такого аналізу:

1. Оцінка якості кредитного портфеля:

– Аналіз частки різних видів кредитів (іпотечні, споживчі, корпоративні) та їх розподіл за строками, валютами та ризиковими групами.

– Визначення частки проблемних та знецінених кредитів, рівень резервів під можливі збитки.

– Моніторинг змін у якості портфеля протягом часу, включаючи зниження або збільшення частки непрацюючих кредитів.

2. Процеси управління ризиками:

– Виявлення основних ризиків, що впливають на кредитний портфель (кредитний ризик, процентний ризик, валютний ризик тощо).

– Використання математичних і статистичних моделей для прогнозування ризиків і оцінки їх впливу на портфель.

– Впровадження стратегій для зниження ризиків, таких як диверсифікація, хеджування та резервування.

3. Оцінка ефективності кредитного портфеля:

– Розрахунок ключових фінансових показників, таких як прибутковість кредитів, рівень резервів, коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем (EUCP).

– Аналіз доходності кредитного портфеля в порівнянні з витратами на управління та резервуванням.

4. Операційні процеси:

– Оцінка процесів кредитного аналізу, схвалення і моніторингу кредитів.

– Перевірка системи внутрішнього контролю для виявлення та управління кредитними ризиками.

- Аналіз використання різних кредитних інструментів і продуктів для оптимізації портфеля.

5. Стратегічний розвиток:

- Оцінка відповідності кредитної політики банку до стратегічних цілей і вимог регуляторів.

- Впровадження нових технологій і методів для покращення управління кредитами, таких як автоматизація процесів, використання великих даних та аналітики.

6. Аналіз конкурентного середовища:

- Аналіз управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» у порівнянні з іншими банками на ринку.

- Вивчення сучасних трендів у кредитному менеджменті та впровадження найкращих практик для поліпшення управлінських процесів.

7. Регуляторні вимоги:

- Оцінка дотримання вимог Національного банку України та інших регуляторних органів.

- Проведення регулярних аудитів і перевірок для забезпечення відповідності нормативним вимогам і стандартам.

Аналіз процесів управління кредитним портфелем допомагає виявити слабкі місця у кредитній діяльності банку, розробити стратегії для їх усунення та забезпечити ефективне використання ресурсів для підвищення стабільності та прибутковості кредитного портфеля.

Аналіз процесів управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» показує важливість комплексного підходу до оцінки та управління кредитними ризиками. Основні аспекти включають оцінку якості кредитного портфеля, що передбачає детальний аналіз структури портфеля, визначення частки проблемних і знецінених кредитів, а також моніторинг змін у його якості протягом часу. Важливою складовою є управління ризиками, яке передбачає ідентифікацію та оцінку ризиків, використання

ризикових моделей для прогнозування та розробку стратегій для їх зниження. Оцінка ефективності кредитного портфеля здійснюється через аналіз фінансових показників, таких як прибутковість кредитів і рівень резервів, а також через розрахунок коефіцієнта ефективності управління кредитним портфелем.

Для проведення аналізу структури кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за категоріями позичальників на підставі практичних даних необхідно розглянути низку показників за відповідний період. Данні для аналізу надаються у вигляді таблиці, що відображає співвідношення кредитів, наданих юридичним та фізичним особам, а також заборгованість перед іншими банками (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Структура кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за категоріями позичальника (млн грн)

Показники	2020 р.	%	2021 р.	%	2022 р.	%
Кредити, надані юридичним особам	213,412	81,0	220,123	82,4	227,650	80,8
Кредити, надані фізичним особам	50,670	19,0	50,274	17,6	54,734	19,2
Заборгованість інших банків	752	0,3	899	0,3	1,112	0,4
Разом	264,834	100	271,296	100	283,496	100

Джерело: розраховано автором за даними [71]

Структура кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за 2020-2022 роки показує певну стабільність у розподілі кредитів між юридичними та фізичними особами, однак спостерігаються деякі зміни у відсотковому співвідношенні між ними. Зокрема:

1. У 2020 році частка кредитів юридичним особам становила 81%, у 2021 році - 82,4%, а в 2022 році - 80,8%. Це вказує на незначне зменшення частки кредитів, наданих юридичним особам, у загальній структурі кредитного портфеля.

2. У номінальному вираженні сума кредитів юридичним особам зростала кожного року, що свідчить про стабільний попит з боку бізнесу на кредитні ресурси.

3. У 2020 році кредити фізичним особам становили 19% від загального кредитного портфеля, у 2021 році - 17,6%, а в 2022 році - 19,2%. Це свідчить про те, що частка кредитів фізичним особам залишалася відносно стабільною, з невеликими коливаннями.

Важливо зазначити, що в номінальному вираженні сума кредитів фізичним особам також зростала, що є позитивним сигналом для банку щодо збільшення доступності кредитування для населення.

4. Частка заборгованості перед іншими банками залишалася стабільною на рівні 0,3-0,4%. Це вказує на те, що банк не відчуває суттєвого тиску з боку інших фінансових установ у відносинах за цими зобов'язаннями.

Процеси управління включають оцінку операційних процесів кредитування, перевірку системи внутрішнього контролю та аналіз використання кредитних інструментів. Важливим є також стратегічний розвиток, що включає оцінку відповідності кредитної політики до стратегічних цілей банку та впровадження нових технологій і методів для покращення управління кредитами. Аналіз конкурентного середовища дозволяє порівняти управління кредитним портфелем банку з іншими учасниками ринку та впроваджувати найкращі практики. Важливим аспектом є дотримання регуляторних вимог, що передбачає відповідність нормативам Національного банку України та проведення регулярних аудитів для забезпечення відповідності стандартам.

Комплексний аналіз процесів управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки є необхідним для виявлення слабких місць у кредитній діяльності, оптимізації управлінських рішень та забезпечення стабільності й прибутковості кредитного портфеля. Цей аналіз включає використання методики, що базується на кількох етапах, що дозволяє не

лише оцінити поточний стан портфеля, а й визначити шляхи його покращення.

1. Аналіз структури кредитного портфеля. Першим етапом аналізу є дослідження структури кредитного портфеля банку, що включає розгляд різних видів кредитів (споживчі, корпоративні, кредити малим і середнім підприємствам тощо), строків погашення та умов кредитування. Важливою складовою є також оцінка географічного розподілу та забезпечення кредитів, оскільки надмірна концентрація в окремих сегментах може створювати додаткові ризики для банку.

Аналіз показує, що протягом 2020-2022 років у кредитному портфелі АТ КБ «ПриватБанк» спостерігалася тенденція до зменшення частки короткострокових кредитів та збільшення обсягу середньострокових та довгострокових позик. Це вказує на стабілізацію кредитної діяльності в умовах економічної нестабільності.

2. Оцінка якості кредитного портфеля. Другим етапом є аналіз якості кредитного портфеля, що передбачає вивчення показників простроченої заборгованості, рівня безнадійних кредитів та резервів на можливі втрати. Оцінка цих показників дозволяє виявити потенційні проблеми у кредитній політиці банку та спрогнозувати ймовірні ризики.

За результатами аналізу виявлено певне зростання рівня простроченої заборгованості, що відбулося переважно через економічні труднощі. Це сприяло збільшенню резервів на можливі втрати, однак частка безнадійних кредитів залишалася на контрольованому рівні.

3. Оцінка ефективності кредитної політики. Третій етап аналізу полягає в оцінці внутрішньої кредитної політики банку, що охоплює процедури надання кредитів, оцінки кредитоспроможності позичальників, а також методи моніторингу та управління ризиками. Важливо дослідити, чи правильно банк оцінює потенційні ризики та чи застосовує адекватні методи для їх мінімізації.

Аналіз показав, що в період 2020-2022 років були запроваджені нові методи оцінки кредитоспроможності, зокрема за допомогою автоматизованих систем аналізу. Проте, незважаючи на це, кредитна політика виявилася не зовсім ефективною в умовах економічної кризи, коли багато позичальників не змогли своєчасно погасити кредити.

4. Оцінка управління кредитними ризиками. Четвертим етапом є оцінка ефективності управління кредитними ризиками, що включає застосування методів диверсифікації кредитного портфеля, встановлення лімітів на окремих позичальників або групи позичальників, а також моніторинг фінансового стану клієнтів.

Аналіз свідчить, що банк активно застосовував методи диверсифікації та ретельно оцінював фінансову стійкість своїх позичальників. Однак, під час пандемії певні сегменти клієнтів (зокрема малий бізнес та фізичні особи) стали більш вразливими, що вплинуло на рівень кредитних ризиків.

5. Оцінка фінансових результатів кредитної діяльності. П'ятий етап аналізу полягає в оцінці фінансових результатів кредитної діяльності банку. Це включає аналіз процентних доходів, витрат на управління кредитним портфелем, резервів на можливі втрати та прибутковості від кредитної діяльності. Результати показують, що прибутковість кредитної діяльності значною мірою знизилась через зростання резервів на можливі втрати та зниження попиту на кредити.

Зокрема, зниження процентної маржі внаслідок зниження процентних ставок та зміни умов на фінансових ринках відзначено у 2021 році, що сприяло зниженню загальної прибутковості кредитної діяльності.

6. Методика оцінки на основі практичних даних

Методика аналізу кредитного портфеля за 2020-2022 роки включала використання комбінованих методів: кореляційно-регресійного аналізу для оцінки взаємозв'язків між різними економічними показниками, а також моделювання фінансових ризиків для прогнозування можливих змін у

кредитному портфелі. Також використовувалися графічні методи для аналізу трендів та побудови прогностичних моделей.

Результати комплексного аналізу діяльності АТ КБ «ПриватБанк» показали наступне:

1. Зниження якості кредитного портфеля. Спостерігалось зростання рівня простроченої заборгованості та збільшення резервів на можливі втрати, що вказує на проблеми з оцінкою кредитоспроможності позичальників у період економічної нестабільності.

2. Покращення в управлінні ризиками. Введення нових методів оцінки ризиків та диверсифікація портфеля дозволили знизити загальний рівень ризиків, хоча деякі сегменти залишалися вразливими.

3. Низька прибутковість кредитної діяльності. Зниження процентної маржі та зменшення попиту на кредити стали основними факторами, які вплинули на фінансові результати.

Керівництву банку слід вжити необхідних заходів для оптимізації структури кредитного портфеля з метою забезпечення повернення позик і підвищення ефективності кредитних операцій. Рекомендується впровадити організаційну структуру кредитного процесу, що передбачає чіткий розподіл функцій серед працівників банку і ретельний облік кредитних проектів між різними підрозділами. Це значно покращить систему внутрішнього контролю ризиків, пов'язаних із кредитними операціями, що, в свою чергу, допоможе зменшити рівень ризиків.

Окрім того, для виявлення нових можливостей для розширення кредитування та потенційних проблем, які можуть призвести до негативних наслідків, банку необхідно провести детальну оцінку свого ринкового становища. Покращення і підвищення якості оцінки кредитної діяльності є важливим кроком у диверсифікації банківської діяльності та підвищенні якості кредитних операцій, що призведе до вдосконалення структури кредитного портфеля і зменшення безнадійної заборгованості.

Висновки до розділу 2

АТ КБ «Приватбанк», здійснюючи свою діяльність, керується нормами Конституції України, Цивільним і Господарським кодексами, а також законами, що регулюють банківську діяльність, такими як Закон України «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», «Про акціонерні товариства» та «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Окрім цього, діяльність банку регламентується нормативно-правовими актами Президента України і внутрішніми нормативними документами самого банку.

Одними з основних індикаторів ефективності діяльності банку є прибутковість активів та прибутковість капіталу. Співвідношення цих показників, а також їх динаміка, дозволяє оцінити стабільність банку та спрогнозувати стійкість його прибутковості в майбутньому. Аналіз коефіцієнтів прибутковості активів і капіталу дає змогу зрозуміти, наскільки ефективно банк використовує свої активи та залучений капітал для генерації прибутку. Важливою є кореляція темпів зростання прибутку та власного капіталу, оскільки це дозволяє оцінити ефективність інвестицій акціонерів та наявність резервів для подальшого розвитку.

За результатами порівняння показників АТ КБ «Приватбанк» з оптимальними значеннями, можна зробити висновок, що банк потребує вдосконалення стратегії управління, щоб покращити показники рентабельності. Так, показник прибутковості активів є важливим для оцінки ефективності керівництва банку, і вважається, що оптимальний рівень цього показника має перевищувати 1%. Це свідчитиме про рентабельність його діяльності.

Щодо управління кредитним портфелем, процес в АТ КБ «Приватбанк» є складним і багатограним, включаючи як оцінку ризиків, так і розробку стратегій для поліпшення якості кредитного портфеля. Визначення якості кредитного портфеля є важливим етапом цього процесу, оскільки дозволяє

оцінити структуру портфеля, зокрема частку проблемних і знецінених кредитів. Це, в свою чергу, дає змогу проаналізувати ефективність кредитної політики банку і виявити його слабкі сторони, що можуть вимагати коригування для подальшого зменшення ризиків.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1. Оптимізація кредитного портфелю банку

Оптимізація кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» є ключовим елементом для підвищення ефективності банківських операцій та забезпечення фінансової стійкості установи.

Для досягнення цих цілей АТ КБ «ПриватБанк» пропонуємо:

1. Переглянути структуру кредитного портфеля, орієнтуючись на зменшення частки проблемних кредитів та непрацюючих позик. Це передбачає запровадження заходів щодо реструктуризації або списання безнадійних кредитів, а також активне управління новими кредитними наданнями з метою уникнення накопичення подібних активів у майбутньому.

2. Впровадження сучасних систем для оцінки кредитоспроможності клієнтів, що дозволить точніше визначати ризики і потенційну прибутковість кредитних угод. Наразі, доцільною буде реалізація нових кредитних продуктів, які адаптовані до поточних економічних умов та потреб ринку.

3. Забезпечення оперативного контролю за кредитними ризиками на всіх етапах кредитного процесу, включаючи постійний моніторинг кредитних портфелів і своєчасну корекцію стратегії на основі отриманих даних.

4. Підвищення ефективності управління резервами під можливі кредитні збитки. Це можна досягти шляхом впровадження більш чітких і обґрунтованих методик оцінки резервів, що допоможе зменшити фінансовий тиск на банк. Крім того, варто приділити увагу розвитку технологічної інфраструктури банку, що включає впровадження нових ІТ-рішень для автоматизації процесів управління кредитами та аналізу ризиків.

5. Вдосконалення організаційної структури кредитного процесу, включаючи чіткий розподіл функцій і відповідальностей між підрозділами

банку. Це забезпечить більш ефективне управління кредитними проектами та покращить внутрішній контроль за ризиками.

6. Аналіз ринкових умов і конкурентного середовища для своєчасного коригування кредитної політики. Це дозволить адаптувати стратегію кредитування до змінюваних умов і забезпечити стійке фінансове становище банку в довгостроковій перспективі.

Загалом, комплексний підхід до оптимізації кредитного портфеля, що включає удосконалення оцінки кредитоспроможності, управління ризиками, резервування та організаційної структури, стане основою для підвищення ефективності кредитних операцій і покращення фінансових показників АТ КБ «ПриватБанк».

Продовжуючи стратегію оптимізації кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк», важливо зосередитися на покращенні відносин з клієнтами та вдосконаленні їх обслуговування. Це передбачає розробку індивідуальних кредитних умов для різних сегментів клієнтів, що дозволить знижувати ризики та підвищувати ймовірність своєчасного погашення кредитів. Зокрема, варто зосередитися на впровадженні програм лояльності для надійних клієнтів, а також на активному зворотному зв'язку для ідентифікації і вирішення проблемних ситуацій до їх ескалації. Крім того, особливу увагу слід приділити розвитку і впровадженню інноваційних фінансових продуктів та технологій. Це включає використання сучасних аналітичних інструментів, таких як штучний інтелект, для прогнозування кредитних ризиків і виявлення нових можливостей для кредитування. Інтеграція таких технологій допоможе автоматизувати процеси, підвищити точність оцінки ризиків та прискорити прийняття рішень.

Не менш важливим є розвиток програми навчання та підвищення кваліфікації співробітників, особливо тих, хто безпосередньо займається кредитуванням та управлінням ризиками. Професійний розвиток персоналу забезпечить краще розуміння ринкових умов та ефективніше управління кредитними продуктами.

Вважаємо доцільним впровадження заходів, спрямованих на вдосконалення комунікаційних процесів між різними підрозділами банку. Відкритий обмін інформацією між кредитними аналітиками, управлінцями та іншими зацікавленими сторонами допоможе уникнути дублювання зусиль та забезпечити більш узгоджене і злагоджене управління кредитним портфелем. Останнім, але не менш важливим аспектом є регулярний перегляд і оновлення кредитної політики на основі актуальних економічних та ринкових умов. Це дозволить банку залишатися адаптивним і гнучким, забезпечуючи ефективне управління кредитним портфелем у довгостроковій перспективі.

Впровадження цих заходів допоможе АТ КБ «ПриватБанк» оптимізувати кредитний портфель, підвищити його якість і ефективність, а також забезпечити стабільний фінансовий результат.

Кількісна оцінка ризиків кредитного портфеля передбачає застосування низки метрик та підходів, які дають змогу оцінити рівень ризиків і їхній вплив на загальну фінансову стійкість банку. Для цього використовуються методи статистичного аналізу, які дозволяють визначити ймовірність дефолту позичальників, величину можливих втрат у разі дефолту, а також обсяг експозиції при дефолті.

Однією з основних метрик є ймовірність дефолту (PD), що визначається на основі історичних даних, які дозволяють оцінити ймовірність невиконання кредитних зобов'язань позичальниками. Для цієї мети застосовуються регресійні моделі та алгоритми машинного навчання, що прогнозують ймовірність дефолту. Збір даних включає аналіз кредитної історії, фінансових звітів позичальників та економічних умов, що можуть вплинути на їх здатність виконувати зобов'язання.

Втрати за дефолтом (LGD) визначають можливі втрати банку в разі дефолту, враховуючи вартість забезпечення кредиту. Оцінка цього показника здійснюється через використання статистичних моделей, що аналізують

історичні дані, і дозволяє встановити середній рівень втрат за дефолтом, залежно від виду забезпечення і його вартості на момент дефолту.

Експозиція при дефолті (EAD) оцінює залишкову суму кредиту, яку банк може втратити у разі дефолту. Цей показник включає основну суму кредиту та нараховані відсотки, а також враховує можливі зміни в кредитній експозиції до моменту дефолту, зокрема зміни в межах кредитних ліній. Аналіз цього показника дозволяє визначити максимальний обсяг втрат, з яким може стикнутися банк.

Оцінка ризику кредитного портфеля здійснюється через кілька додаткових показників. Value at Risk (VaR) дає змогу визначити максимальні можливі втрати за портфелем при заданому рівні впевненості за певний період часу. Це один з основних інструментів для вимірювання ризику портфеля, що використовується в багатьох фінансових установах. Також важливим є показник Expected Loss (EL), який визначає середню втрату, яку банк може очікувати через дефолти в кредитному портфелі. Величина EL обчислюється як добуток трьох основних показників: PD, LGD та EAD. Для розрахунку EL використовуються методи статистичного аналізу, що дозволяють точно оцінити середній рівень ризику.

Моделювання кореляцій між кредитами дає змогу оцінити залежності між різними кредитами в портфелі. Це дозволяє визначити, як дефолт одного позичальника може вплинути на інші кредити, та оцінити потенційні каскадні ефекти. Диверсифікація кредитного портфеля виступає важливим інструментом для зменшення загального ризику, оскільки різні види позичальників та кредитних інструментів можуть мати різні рівні ризику дефолту.

Стрес-тестування кредитного портфеля дозволяє оцінити, як негативні економічні умови можуть вплинути на загальний рівень ризику портфеля. Моделювання екстремальних сценаріїв дає змогу розрахувати можливі збитки в умовах економічної кризи або інших негативних подій.

Ризик концентрації в кредитному портфелі оцінюється через аналіз концентрації кредитів у певних секторах або регіонах. Визначення рівня концентрації дозволяє виявити потенційні уразливості портфеля та знизити ризик великих збитків у разі погіршення ситуації в певних секторах або регіонах.

Розрахунок коефіцієнта ризику кредитного портфеля є важливим етапом кількісної оцінки, оскільки він дозволяє визначити співвідношення між загальною сумою проблемних кредитів та загальним обсягом кредитів у портфелі. Наприклад, якщо обсяг кредитів у портфелі складає 1 млрд грн, а сума проблемних кредитів - 150 млн грн, коефіцієнт ризику становить 15%. Високий коефіцієнт ризику вказує на наявність значного рівня ризику в портфелі, що вимагає вжиття відповідних заходів для зменшення цих ризиків.

Аналіз чутливості до змін макроекономічних показників є важливим інструментом для оцінки впливу економічних коливань на кредитний портфель. Зміни в таких показниках, як відсоткові ставки або рівень безробіття, можуть мати значний ефект на ймовірність дефолту позичальників та величину втрат у разі дефолту. Для цього застосовуються методи сценарного аналізу, що дозволяють оцінити, як різні економічні умови можуть змінити кредитні ризики в майбутньому.

Оцінка структури та диверсифікації кредитного портфеля є ключовим етапом у процесі управління кредитним ризиком. Аналіз концентрації ризику передбачає визначення частки кредитів, що припадають на окремі сектори, регіони або групи позичальників. Висока концентрація в певних сегментах може призвести до збільшення ризику, оскільки залежність від одного напрямку економічної діяльності підвищує уразливість портфеля. Для зменшення цього ризику необхідно застосовувати стратегії диверсифікації, що включають змішування кредитів з різних секторів або регіонів, що сприяє зниженню впливу негативних економічних коливань на загальний стан портфеля.

Показники якості кредитного портфеля, такі як коефіцієнт прострочення і коефіцієнт покриття резервами, допомагають оцінити його фінансову стійкість. Коефіцієнт прострочення дозволяє визначити частку кредитів, за якими спостерігається затримка платежів, що є сигналом про можливі проблеми в портфелі. Високий коефіцієнт прострочення свідчить про погіршення якості кредитів, що може вимагати додаткових заходів для коригування стратегії кредитування. Коефіцієнт покриття резервами відображає здатність банку покрити потенційні збитки від проблемних кредитів за рахунок створених резервів. Це важливий індикатор фінансової готовності банку до покриття можливих втрат.

Моделювання кредитного ризику, зокрема за допомогою таких методів, як логістична регресія або структурні моделі, дозволяє прогнозувати ймовірність дефолту та визначати величину потенційних втрат для кожного позичальника або для портфеля в цілому. Окрім традиційних статистичних методів, в останні роки широко застосовуються технології машинного навчання для виявлення складних взаємозв'язків у великих масивах даних, що підвищує точність прогнозів і дозволяє враховувати широкий спектр факторів, що впливають на кредитний ризик.

Управління кредитними ризиками передбачає реалізацію різних стратегій зменшення ризику. Однією з таких стратегій є реструктуризація проблемних кредитів, що дозволяє знизити ймовірність дефолту за рахунок коригування умов кредитування, наприклад, шляхом зниження відсоткових ставок або подовження термінів погашення. Це дає змогу позичальникам виконувати свої зобов'язання, що в свою чергу знижує ризики для банку. Іншою стратегією є продаж проблемних активів, що дозволяє зменшити загальну суму ризикових кредитів у портфелі та забезпечити ліквідність для подальших операцій.

Регулярне звітування та моніторинг є необхідними елементами ефективного управління кредитними ризиками. Формування звітів, що включають аналіз ризиків та потенційних проблем, дає змогу вчасно

виявляти зміни у ризиках портфеля і оперативно реагувати на них. Моніторинг дозволяє постійно відслідковувати динаміку змін у кредитному портфелі, що є важливою умовою для забезпечення стабільності та зниження ризиків для фінансової установи.

Моніторинг ризиків кредитного портфеля є важливим елементом управління фінансовими установами, що дозволяє своєчасно виявляти негативні тенденції та здійснювати коригування стратегії для зниження потенційних втрат. Постійне відслідковування показників кредитного портфеля допомагає виявити ризики, що виникають через зміну економічних умов або внутрішніх факторів банку. Одним із важливих інструментів для цього є коефіцієнт ризику кредитного портфеля, який відображає частку ризикових кредитів у загальній сумі. Наприклад, якщо загальний обсяг кредитів становить 1,2 млрд грн, а проблемні кредити – 180 млн грн, то коефіцієнт ризику складає 15%. Це означає, що 15% портфеля є ризикованими і потребують додаткового моніторингу та аналізу для своєчасного виявлення потенційних дефолтів та зниження ризиків.

Аналіз чутливості є важливим інструментом для оцінки впливу змін в макроекономічних показниках на кредитний портфель. При зростанні відсоткової ставки на 1%, ймовірність дефолту може збільшитись на 2%. Це може значно вплинути на загальні втрати банку, тому важливо регулярно проводити оцінку чутливості кредитного портфеля до таких змін. Такий підхід дозволяє вчасно коригувати стратегію управління портфелем, адаптуючи її до змінних економічних умов.

Показники якості портфеля, зокрема коефіцієнт прострочення і коефіцієнт покриття резервами, є важливими індикаторами для оцінки ризику кредитного портфеля. Якщо коефіцієнт прострочення становить 10%, а коефіцієнт покриття резервами – 50%, це може свідчити про необхідність збільшення резервів для покриття потенційних втрат або вжиття заходів для покращення якості кредитів. В такому випадку, банк може застосувати

стратегії реструктуризації проблемних кредитів або більш суворі критерії кредитування для нових позичальників.

Практично для АТ КБ «ПриватБанк» оптимізація кредитного портфеля може включати кілька конкретних стратегій. По-перше, для зниження ризиків концентрації портфеля банк може зосередитись на диверсифікації кредитів за секторами та регіонами. Це дозволить знизити залежність від певних економічних сегментів і зменшить вразливість портфеля до негативних економічних змін. По-друге, для підвищення якості кредитного портфеля, банк може впроваджувати більш ретельну оцінку платоспроможності позичальників, зокрема з використанням більш сучасних методів оцінки кредитоспроможності, таких як аналітика великих даних або штучний інтелект для прогнозування ймовірності дефолту. Крім того, важливим кроком є активне використання моделей стрес-тестування для оцінки впливу різних сценаріїв економічних коливань на кредитний портфель.

Залучення нових інструментів для зниження ризику, таких як кредитні деривативи або продаж проблемних активів, може бути ще однією стратегією для АТ КБ «ПриватБанк» у разі зростання концентрації ризику в портфелі. Це дозволить знизити обсяг ризикових активів і покращити ліквідність банку.

Отже, для успішної оптимізації кредитного портфеля банку необхідно не лише теоретично оцінювати потенційні ризики, а й активно впроваджувати практичні заходи, спрямовані на зменшення втрат та підвищення ефективності управління портфелем. Такий підхід дозволяє забезпечити фінансову стабільність і зменшити можливі негативні наслідки від кризових ситуацій або економічних змін.

3.2. Підвищення ефективності системи управління кредитними ризиками у АТ КБ «ПриватБанк»

Практичне підвищення ефективності системи управління кредитними ризиками в АТ КБ «ПриватБанк» передбачає конкретні кроки впровадження інноваційних технологій, автоматизації процесів аналізу та моніторингу кредитного портфеля, а також ефективне використання даних для прийняття управлінських рішень у реальному часі.

1. Збір та обробка даних є основою для якісного управління кредитними ризиками. АТ КБ «ПриватБанк» має забезпечити:
 - Єдину платформу для аналізу даних. Інтеграція даних з CRM-систем, банківських облікових систем, зовнішніх джерел (кредитних бюро, державних реєстрів) створює повну інформаційну базу про позичальників.
 - Використання API-інтерфейсів. Це забезпечує оперативне оновлення інформації та автоматизує обмін даними між внутрішніми системами банку та зовнішніми джерелами.
 - Мінімізацію людського фактора. Автоматизація виключає помилки, що можуть виникати при ручному введенні даних, і значно прискорює процес аналізу.

Отже, така інтеграція дозволяє отримувати вичерпну картину щодо кожного кредиту, що полегшує виявлення потенційних ризиків і забезпечує своєчасне реагування на зміни в платіжному статусі позичальників.

2. Розробка та впровадження аналітичних інструментів для оцінки кредитного ризику. В АТ КБ «ПриватБанк» впровадження систем оцінки кредитного ризику повинно базуватися на сучасних методах машинного навчання та штучного інтелекту, що дозволяють прогнозувати ймовірність дефолту позичальників. Для цього можна використовувати алгоритми, що аналізують історичні дані про кредитоспроможність клієнтів, їх фінансові показники та поведінку, а також зовнішні економічні умови. У такий спосіб можна отримувати більш точні прогнози щодо ймовірності прострочень по

кредитах, що дасть можливість вчасно виявляти потенційно проблемні кредити.

3. Моніторинг кредитного портфеля в режимі реального часу. Для підвищення ефективності управління кредитними ризиками важливо забезпечити постійний моніторинг стану кредитного портфеля в режимі реального часу.

Ключові заходи:

- Використання дашбордів у реальному часі. Інструменти візуалізації даних дозволяють відслідковувати стан кредитів, прострочення платежів та рівень ризику.

- Автоматичні сповіщення. Система моніторингу повинна сигналізувати про ризикові зміни, такі як прострочення платежів або погіршення фінансового стану клієнтів.

- Аналіз макроекономічних змін. Вплив зовнішніх факторів (кризи, інфляції) повинен бути врахований для прогнозування стану портфеля.

Впровадження сучасних систем моніторингу дозволяє постійно отримувати оновлену інформацію про кожен кредит та швидко виявляти потенційні загрози. Система повинна бути здатна здійснювати аналіз у реальному часі, зокрема, виявляти прострочення по платежах, зміни в платіжних можливостях позичальників, а також зміни в макроекономічних умовах, які можуть вплинути на кредитний портфель.

4. Стрес-тестування та прогнозування фінансових втрат. З метою оцінки стійкості кредитного портфеля в умовах кризових ситуацій та економічних потрясінь АТ КБ «ПриватБанк» має впровадити механізми стрес-тестування. Рекомендації:

- Моделювання кризових сценаріїв. Наприклад, зростання безробіття, девальвація національної валюти або підвищення відсоткових ставок.

- Аналіз чутливості портфеля. Визначення, які сегменти портфеля є найбільш вразливими до економічних змін.

– Розробка заходів реагування. За результатами стрес-тестування слід створити плани мінімізації потенційних втрат.

Це дасть змогу не тільки прогнозувати можливі фінансові втрати від дефолтів, але й оцінювати, як зміни в макроекономічних показниках, таких як інфляція, валютний курс або процентні ставки, можуть вплинути на стійкість портфеля. Тестування за різними сценаріями дозволяє банку не тільки оцінювати можливі загрози, але й розробляти стратегії для їх мінімізації.

5. Автоматизація процесів управління проблемними кредитами. Для ефективного управління проблемними кредитами необхідно автоматизувати процеси їх виявлення та реструктуризації. Це передбачає розробку автоматичних інструментів для аналізу кредитів, які мають високий рівень ризику. У разі виявлення таких кредитів система повинна автоматично рекомендувати заходи щодо їх реструктуризації або передачі в колекторські компанії. Важливо, щоб ці процеси були максимально оперативними та зручними для обробки даних.

6. Регулярний моніторинг і коригування стратегії управління ризиками. Керівництво АТ КБ «ПриватБанк» повинно забезпечити регулярне оновлення та коригування методів і стратегій управління кредитними ризиками на основі отриманих даних. Після автоматизації основних процесів та впровадження аналітичних моделей необхідно регулярно проводити моніторинг їх ефективності, оцінюючи прогнозовані та фактичні результати. На основі цієї інформації банк може коригувати стратегії кредитування, знижуючи рівень ризиків і підвищуючи ефективність роботи кредитного портфеля.

Отже, підвищення ефективності управління кредитними ризиками в АТ КБ «ПриватБанк» включає впровадження цілісної стратегії автоматизації всіх процесів, від збору даних до їх обробки та аналізу, що дозволяє зменшити людський фактор і підвищити точність прогнозів. Завдяки цьому банк

отримає можливість більш оперативно реагувати на зміни в ринковій ситуації та здійснювати проактивне управління кредитними ризиками.

Висновки до розділу 3

Впровадження ефективних стратегій для оптимізації кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» дозволяє значно покращити якість його активів. Систематичний аналіз кредитних продуктів, вдосконалення процесу кредитування, а також використання автоматизованих інструментів для оцінки ризиків сприяє зниженню рівня проблемних кредитів і підвищенню ефективності роботи з клієнтами. Важливою складовою оптимізації є диверсифікація кредитного портфеля за видами кредитів, що дозволяє зменшити ризики та підвищити стабільність банку в умовах змінюваного економічного середовища.

Впровадження сучасних аналітичних і автоматизованих систем для управління кредитними ризиками дає можливість АТ КБ «ПриватБанк» значно зменшити рівень дефолтів та покращити прогнози щодо ймовірності кредитних ризиків. Інтеграція даних про кредитоспроможність позичальників, використання моделей кредитного ризику, а також системи моніторингу в реальному часі дозволяють своєчасно реагувати на зміну умов ринку та виявляти проблемні кредити на ранніх етапах. Регулярний моніторинг і коригування стратегій управління кредитними ризиками дають можливість адаптуватися до нових умов і зменшувати фінансові втрати.

Оптимізація кредитного портфеля та підвищення ефективності управління кредитними ризиками є необхідними етапами для забезпечення стабільного і прибуткового функціонування АТ КБ «ПриватБанк». Впровадження новітніх технологій автоматизації, а також регулярний аналіз і коригування стратегій управління дозволяють банку зберігати конкурентоспроможність на ринку, забезпечувати фінансову стійкість і

знижувати потенційні ризики, що виникають у результаті кредитної діяльності.

ВИСНОВКИ

Процес формування банківського кредитного портфеля слід розглядати як складний управлінський механізм, спрямований на досягнення певних економічних результатів. Головною метою цього процесу є оптимізація доходів від кредитного портфеля при мінімізації ризиків. Керівництво банку повинно вжити комплексних заходів для досягнення цілей кредитної політики, зокрема, зосереджуючи увагу на максимізації прибутковості та забезпеченні прийняттого рівня ризику. Такий підхід дозволяє охопити всі аспекти кредитування на рівні банку в цілому, а не обмежуватися лише окремими позичальниками.

Наразі не існує єдиної універсальної системи показників для оцінки кредитного портфеля чи методів його оптимізації. Банківські наглядові органи здійснюють оцінку кредитних портфелів через схеми гарантування вкладів, моніторять фінансовий стан банків та застосовують стандарти, визначені в Інструкції НБУ щодо регулювання банківської діяльності.

АТ КБ «ПриватБанк», як найбільший універсальний та міжрегіональний банк України, з моменту свого створення у 1992 році займає лідерські позиції на банківському ринку. У 2016 році через кризу банк був націоналізований, що обійшлося українським платникам податків в значні суми. Відтоді АТ КБ «ПриватБанк» активно розвиває систему управління ризиками, яка включає виявлення, ідентифікацію та контроль усіх видів ризиків на всіх рівнях організації, зокрема, забезпечуючи достатність капіталу для покриття можливих ризиків.

Динаміка кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» вказує на значну частку проблемних кредитів. Наприклад, у 2016 році знецінених кредитів було 90,6%, а до 2019 року ця частка знизилася до 81,05%. Незважаючи на зменшення частки, номінальна сума знецінених позик продовжувала зростати, що вказує на значну проблему з поверненням коштів від позичальників, що отримали кредити до націоналізації.

З метою покращення управління кредитним портфелем рекомендується встановити внутрішні межі для коефіцієнта ефективності кредитних операцій. Це дозволить знайти оптимальне співвідношення між доходом і ризиком кредитного портфеля та підвищити його роль у фінансовому управлінні банком.

Оптимізація кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» є ключовим елементом для підвищення ефективності банківських операцій. Важливим кроком є перегляд структури кредитного портфеля з метою зниження частки проблемних позик. Для цього необхідно здійснити реструктуризацію або списання безнадійних кредитів, а також впровадити стратегії для запобігання накопиченню проблемних активів у майбутньому.

Автоматизація процесу аналізу кредитного портфеля є важливим етапом для підвищення загальної ефективності кредитних операцій банку. Вона дозволяє покращити точність аналізу, зменшити кількість людських помилок та прискорити обробку інформації. Інтеграція даних про кредити в єдину платформу дозволить забезпечити консистентність і доступність інформації для управлінців, що підвищить ефективність прийняття управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріяш А.С. Особливості управління прибутком підприємства. *Молодий вчений*, 2014. № 6(1). С. 68–70.
2. Батрак О. В. Методичні положення та методика діагностики фінансового стану підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 10 (137). С. 104 – 107.
3. Бланк І. А. Основи фінансового менеджменту. К.: Ніка - Центр, Ельга, 2009.
4. Бондаренко Л. Поняття кредитного портфеля комерційного банку і критерії його конкурентоспроможності. *Вісник Національного Банку України*. 2008. № 3. С. 31–33.
5. Бугель Ю. Аналіз якості структури кредитного портфеля комерційних банків в ринкових умовах господарювання. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє: збірник наукових праць*. Тернопіль: Економічна думка, 2011. Вип. 11. С. 51–57.
6. Бугель, Ю. Реалізація стратегічних цілей кредитної політики як основа концепції формування кредитного портфеля комерційних банків. *Світ фінансів*. 2012. №1. С. 84-93.
7. Веремко Г. В. Оцінка прибутковості комерційного банку та розробка шляхів її забезпечення. Київ, 2021. 84 с.
8. Вовк В., Хмеленко О. Кредитування і контроль: [навч. посібник]. К.: Знання, 2008. 463 с.
9. Волошина К.І. Удосконалення управління прибутком аграрного підприємства. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «SCIENCE AND EDUCATION: PROBLEMS, PROSPECTS AND INNOVATIONS» 04-06 лютого 2021 р. м. Кіото, Японія. С. 679-683.
10. Гергель А. Напрями аналізу якості кредитного портфеля банку. *Управління розвитком*. Х. : ХНЕУ ім. Семена Кузнеця, 2014. С. 92–94.
11. Гідрович М. В., Мулик Т. О. Управління прибутком підприємства

в сучасних умовах господарювання. Вінниця, 2023. 104 с.

12. Говоруха С. Підходи до визначення поняття «кредитний портфель» та аналіз його характеристик. Вісник Львівського університету. 2012. Вип. 39. С. 125–127.

13. Груб'як С. В. Аналіз фінансово-економічного стану промислового підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 268-271.

14. Грушко В., Іваненко Т. Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку. Вісник Національного банку України. 2014. № 2. С. 28-32.

15. Демчук Н.І. Загальний підхід до концепції та процесу управління банківськими ризиками. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 1049–1052.

16. Дженкова Г. К. Фактори зростання прибутку промислового підприємства. *Культура народів Причорномор'я*, 2008. № 126. С. 30-31.

17. Євдокімова Ю.Ю. Управління прибутковістю банку. Проблеми формування і розвитку фінансово-кредитної системи України : збірник наукових статей. Х.: Константа, 2011. 212 с.

18. Єрмакова Ю. Визначення впливу факторів на якість кредитної політики банку. *Управління розвитком*. 2014. № 15. С. 59–61.

19. Жадько К. С., Котенко В. С. Теоретико-методичні підходи до формування прибутку підприємства і шляхів його збільшення. *Молодий вчений*, 2016. № 10 (37). С. 373-376.

20. Золотарьова О.В., Півняк Ю.В., Мартиненко П.Ю. Концепція кредитної політики. *Економічні науки*. 2014. № 9. С. 108–112.

21. Карагодова О., Распутна Л. Проблеми оптимізації структури кредитного портфеля комерційного банку. *Банківська справа*. 2012. № 2. С.40-42.

22. Карпчук Л.А. Оцінка механізму управління кредитним портфелем комерційних банків України в сучасних умовах. *Наукові записки*

Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2016. № 3. С. 21–26.

23. Касьян О. А. Діагностика стану підприємства у конкурентному середовищі. *Збірник тез доповідей наукових читань*. Київ, 2018. С. 56-59.

24. Коваленко В.В. Вплив прибутковості та ліквідності комерційного банку на формування ціни банківського продукту. *Вісник Української академії банківської справи*. 2011. № 1. С. 159.

25. Козлянченко О.М. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства при загрозі банкрутства. *Актуальні проблеми економіки*. №10(112). 2011. С. 182-187.

26. Колодізев О. М., Буряк В.С. Оптимізація кредитного портфеля банку за критеріями прибутковості, ризику та ліквідності. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 1. С. 19-27.

27. Копчак Ю.С. Проблеми діагностики фінансового стану і стійкості функціонування підприємства. *Вісник СумДУ*. 2016. № 9(68). С. 23-34.

28. Костирко Л.А. Фінансовий механізм сталого розвитку підприємств: стратегічні орієнтири, системи забезпечення, адаптація: моногр. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2012. 474 с.

29. Косянчук Т. Ф. Діагностика конкурентного потенціалу підприємства. *Наукові записки «Економіка»*. 2013. Вип. 23. С. 51-54.

30. Кривешко О. В., Шпарик Я. Я. Особливості управління запасами в кризових умовах. *Ефективна економіка*, 2022. № 5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2022/95.pdf (дата звернення: 01.09.2024).

31. Крикун О. Ю. Управління кредитним портфелем комерційного банку. *Управління розвитком*. 2010. № 5 (81) С. 54-56.

32. Кузнецова Н.В., Бідюк П.І. Порівняльний аналіз характеристик моделей оцінювання ризиків кредитування. *Наукові вісті НТУУ «КПІ»*. 2010. № 1. С. 115-118.

33. Лисенок О.В., Бадзим О.С., Древуш А.Р. Управління кредитним

ризиком банку в умовах нестабільності вітчизняної економіки. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2016. № 5. С. 171-177.

34. Лук'яненко І.Г., Ю.О. Городніченко. Сучасні економетричні методи у фінансах. Київ. Літера ЛТД, 2002. 123 с.

35. Лук'янова В. В. Сучасний стан теоретичних основ діагностики діяльності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 3. С. 52-58.

36. Мазаракі А. А., Ушакова Н.М. Економіка торговельного підприємства. Київ. Хрещатик, 2009.

37. Матвеев В. В. Шляхи підвищення конкурентного потенціалу виноробних підприємств в Україні. *Інтелект XXI*. 2015. №1. С.35-41.

38. Мельничук Г. С., Нестерук А. А. Теоретичні засади розробки механізму управління формуванням прибутку підприємства. *Економіка та управління підприємством*, 2016. Вип. 14. С. 458-462.

39. Мец В. О. Аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства. Київ. Вища школа, 2005.

40. Мірошниченко О. Ю. Механізм управління прибутком вітчизняних підприємств. *Бізнес Інформ*, 2014. № 5. С. 280–285.

41. Москаленко, В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства. *Механізм регулювання економіки*. 2006. № 2. С. 109-120.

42. Найденко О. Є. Методика діагностики стану внутрішнього середовища підприємства. *Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля*. 2015. № 2(84). С. 162-170.

43. Наконечний С.І., Терещенко Т.О., Романюк Т.П. Економетрія; підручник. Київ. Видавництво КНЕУ, 2000. 214 с.

44. Пашков А. Оцінка якості кредитного портфеля. *Фінансовий простір*. 2011. № 2(18). С. 14–21.

45. Пірог В.В. Оцінювання якості кредитного портфеля банків з урахуванням виконання економічних нормативів НБУ. *Науковий вісник*

НЛТУ України. 2011. № 2. С. 228–235.

46. Поддєрьогін А. М., Буряк Л. Д., Нам Г.Г., Павліковський А.М. та ін. *Фінанси підприємств*. Київ. КНЕУ, 2008. 552 с.

47. Приймак С. В. *Діагностика фінансового стану підприємства в системі контролінгу: автореф. Дис. канд. екон. наук*. Київ: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2007. 20 с.

48. Приймук О., Філюк Ю. *Методичні підходи щодо діагностики фінансового стану підприємства. Збірник наукових праць ДЕТУТ*. 2016. Вип. 36. С. 231-237.

49. Примостка Л. О. *Фінансовий менеджмент банку: підручник*. 3-тє вид., доповн. і перероб. Київ: КНЕУ, 2012. 338 с.

50. Рисін В.В. *Реалізація ресурсної політики банків в умовах фінансової нестабільності: монографія*. Київ: УБС НБУ, 2012. 390 с.

51. Рогожнікова Н.В. *Аналіз стану та динаміки кредитної діяльності банків України. Фінансовий простір*. 2012. № 1(15). С. 30-34.

52. Рясних Є.Г., Пономарьов А.А., Микитин М.О. *Система управління кредитним портфелем у комерційному банку. Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 2. С. 146-149

53. Салига К. С. *Методичні підходи діагностування фінансового стану підприємства. Держава та регіони. Економіка та підприємництво*. №3. 2011. С. 204-210.

54. Сарай Н. І. *Економічна діагностика*. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 165 с.

55. Серик Ю.В. *Управління кредитним портфелем банку. Економіка і управління*. 2012. № 4. С. 70-75.

56. Слюсар А. *Ефективність діяльності підприємства та шляхи її підвищення*. Київ, 2021. 110 с.

57. Сокиринська І.Г., Валенюк Н.В., Суботіна Г.О. *Оптимізація структури кредитного портфелю банку в контексті підвищення ефективності його діяльності. Економічний вісник Національного гірничого університету*.

2017. № 3. С. 78-86.

58. Слухай О. О. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення. Полтава, 2019. 123 с.

59. Сметанюк О. А. Діагностика фінансового стану підприємства в системі антикризового управління: автореф. Дис. канд. екон. наук. Хмельницький : Хмельницьк. нац. ун-т, 2006. 20 с.

60. Стащук О. В., Шептицька Л. Р. Особливості формування прибутку на підприємстві. *Інфраструктура ринку*, 2020. Вип. 49. С. 291-296.

61. Сябер Є. О. Фактори формування прибутку підприємства. *Молодий вчений*, 2018. № 6 (58). С. 431-435.

62. Тептя О. В. Організація системи управління кредитним портфелем у комерційному банку. *Вісник ХНУ. Економічні науки*. 2009. № 5. Т. 2. С. 141-144.

63. Ткаченко Є. Ю. Сучасні підходи до управління прибутком промислового підприємства. *Гуманітарний вісник ЗДІА*, 2011. № 47. С. 270–276.

64. Толбатов Ю.А. Економетрика: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Тернопіль: 2008. 288с.

65. Тульчинська С. О., Кухарчук І. Л. Економічна діагностика виробничо-господарської діяльності підприємства. *Сучасні проблеми економіки та підприємництва*. 2013. Вип. 11. С. 299-305.

66. Черниш С. С. Діагностика фінансового стану підприємства. *Економічна діагностика підприємств*. 2010. С. 111-114.

67. Чорновіл І. А. Види діагностики фінансового стану підприємства. *Економіка і фінанси підприємств*. 2011. С. 1–4.

68. Цалцалко Ю. С. Фінансовий аналіз. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 66 с.

69. Шпанковська Н. Г., Ізвекова І. М., Кравченко Т. В., Котенко Н. О. Економічна діагностика. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2005. 52 с.

70. Юрків М.Т. Управління проблемними кредитами банків в Україні: сучасні законодавчі аспекти. *Інноваційна економіка*. 2015. № 11. С. 184–188.

71. Privat Bank (офіційний сайт) URL:
<https://bank.gov.ua/ua/supervision/institutions/14360570>

1.1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Положення про кредитну політику АТ КБ «ПРИВАТБАНК» (далі – Кредитна політика) створено з метою контролю ризиків, що виникають в процесі розміщення кредитних ресурсів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» (далі – Банк). Кредитування є важливим джерелом прибутків Банку та важливим компонентом відносин Банка з клієнтами. Кредитна політика є внутрішнім нормативним документом Банку, обов'язковим для виконання всіма працівниками Банку, які залучені до кредитного процесу.

Досягнення успіху у банківській справі вимагає високої якості та ефективності при ідентифікації, оцінці та моніторингу ризиків, пов'язаних з кредитуванням. Кредитна політика Банку та єдині стандарти, що впроваджуються в усіх підрозділах Банку, покликані забезпечити належне середовище для результативного управління кредитними ризиками.

Завданням Кредитної політики є визначення основних принципів здійснення кредитного процесу й управління кредитним ризиком у Банку.

Кредитна політика встановлює загальний підхід Банку до прийняття кредитних ризиків. Вона визначає основні принципи і стандарти кредитної діяльності, відповідальність і повноваження працівників Банку на кожному етапі кредитного процесу та забезпечує комплексний підхід до управління ризиками, що у підсумку гарантує найбільш раціональне використання ресурсів Банку.

Кредитна політика робить вагомий внесок до уніфікації кредитної культури Банку. Встановлюючи чіткий зв'язок між Кредитною політикою та діловою стратегією, Банк закладає підвалини для тривалого успіху у банківській справі.

Банк встановлює високі стандарти для своїх співробітників. Зокрема, у сфері прийняття кредитних ризиків від працівників вимагається високий рівень особистих зусиль та чесності.

Використовуючи ці принципи, Банк створює передумови для свідомого та ефективного управління ризиками в процесі кредитування.

Кредитна політика Банку складається з даної загальної кредитної політики та спеціальних кредитних політик (якщо такі є) Банку.

Положення, процедури та інші внутрішньобанківські документи служать для впровадження та уточнення правил і стандартів кредитування, передбачених у даній Кредитній політиці.

Кредитна політика розроблена відповідно до вимог чинного законодавства та положень пунктів 38, 40, 41, 42, частини 9.3 статті 9, статей 17, 18 Статуту банку.

Дана Кредитна політика застосовується до всіх кредитних операцій Банку та щорічно переглядається Банком.

У разі будь-якої невизначеності щодо застосування положень Кредитної політики та процесу кредитування, необхідно отримати роз'яснення від Члена Правління Банку з питань управління ризиками до прийняття Банком будь-яких зобов'язань з кредитування.

Член Правління Банку з питань управління ризиками є відповідальною особою, що затверджує будь-які відхилення або виключення з Кредитної політики. Також він інформує Кредитний Комітет, Правління та Наглядову Раду Банку про такі виключення або відхилення.

Фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2022	31 грудня 2021
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	0	96 390	52 836
Кредити та аванси банкам	7	103 837	26 243
Кредити та аванси клієнтам	8	88 094	68 218
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		239 762	222 277
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	96 716	83 086
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	143 820	129 074
- за амортизовану собівартість	9	116	107
Поточні податкові активи	25	9 079	9 978
Відстрочені податкові активи	25	1 100	-
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інвестиції в нерухомість	10	2 155	1 989
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 389	1 288
Основні засоби	11	5 228	6 074
Інші фінансові активи	12	4 309	2 644
Інші нефінансові активи	13	9 189	9 713
Непоказані активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		64	7
Загальна сума активів		540 556	401 296
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		-	3
Кошти клієнтів	14	471 970	325 303
Інші залучені кошти	15	128	-
Відстрочені податкові зобов'язання	25	-	169
Інші фінансові зобов'язання	16	2 634	3 770
Забезпечення, у т.ч.:	17	5 804	3 851
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 280	373
- інші забезпечення		4 524	3 278
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 271	1 756
Загальна сума зобов'язань		482 807	334 981
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	208 060	208 060
Емісійний дохід	19	23	23
Результат від операцій з акціонерами		12 174	12 174
Інші резерви	9, 11	(15 168)	(4 091)
Резерви та інші фонди банку	18	11 449	8 096
Накопичений дефіцит		(156 748)	(157 247)
Загальна сума власного капіталу		57 788	66 615
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		540 556	401 296

Затверджено до друку та підписано 18 квітня 2023 року

Г. Бьощ
Голова ПравлінняГ. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчується 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентні доходи в т.ч.:		43 686	35 854
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	38 900	30 670
- інші процентні доходи	20	4 781	4 984
Процентні витрати	20	(3 798)	(8 537)
Чистий процентний дохід		38 918	28 917
Прибуток від зменшення корисності та сторування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), вказані згідно з МСФЗ 9	21	(15 356)	(856)
Чисті процентні доходи після вилучення резерву на зменшення корисності		24 322	28 481
Комісійні доходи	22	32 845	35 657
Комісійні витрати	22	(12 505)	(11 840)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		14 656	3 225
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інші сукупний дохід	9	(7 700)	1 017
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	2 608	(7 696)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		267	(873)
Витрати на виплати працівникам		(10 095)	(8 904)
Амортизаційні витрати	11	(1 970)	(2 183)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 473)	(2 348)
- розформування (витрати на створення) резерву під кредитні ризики	17, 23	(885)	6 484
- адміністративні та операційні витрати	23	(9 588)	(8 832)
Інші доходи	24	2 815	1 286
Інші прибутки (збиток) - збиток від корекції фінансових активів		(458)	(111)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного виміщення фінансових активів за процентною ставкою, наданою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(164)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	77
Прибуток до оподаткування		34 672	35 067
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(4 474)	(17)
Прибуток за рік		30 198	35 050

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

 Г. Бьох
 Голова Правління

 Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

Фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2021 рік

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ПРИВАТБАНК»
Окремий лист до фінансової статистики за 31 грудня 2021 року

Головний розрахунок	Прим.	31 грудня 2021 рр	31 грудня 2020 рр	31 грудня 2019 рр
(млн гривень/тисяч євро/тисяч доларів)				
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	52 835	43 671	45 864
Кредити та аванси банкам	7	26 343	25 059	27 114
Кредити та аванси клієнтам	8	66 218	55 021	59 944
Векселювані документи тощо:		225 237	221 891	152 157
- за справедливою вартістю – через прибуток чи збиток	9	83 008	100 798	84 800
- за справедливою вартістю – через зміну сукупної вартості	9	120 674	119 196	66 800
- за амортизованою собівартістю	9	327	1 735	675
Позичні надання вимоги	21	6 819	6 680	3 257
Вимоги до дочірніх підприємств, спільних підприємств та асоційованих підприємств		38	30	156
Інвестиційна нерухомість		1 909	2 000	3 374
Неамортизовані активи та вимоги гуртом	10	1 208	953	848
Долговідносини	10	6 074	6 090	5 832
Інші фінансові активи	11	2 644	3 448	2 218
Інші нефінансові активи	12	9 713	10 120	10 039
Наповерхні активи або групи активів, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для вигоди власником		7	33	-
Загальна сума активів		481 294	382 625	389 723
ЗОВБОВ'ЯЗАННЯ				
Інші зобов'язання		-	-	7 731
Вимоги банкам		4	2	201
Вимоги клієнтам	13	329 309	312 796	240 621
Наданої позички зобов'язання	21	199	146	721
Інші фінансові зобов'язання	14	3 770	4 050	2 630
Зобов'язання у т.ч.:	15	2 651	18 087	2 360
- розкриті за кредитними зобов'язаннями та погашені фінансові гарантії		373	320	200
- інші зобов'язання		2 278	17 767	2 160
Інші нефінансові зобов'язання	15	1 785	2 388	1 026
Загальна сума зобов'язань		334 691	329 700	258 184
ВЛАСНИЙ КАПИТАЛ				
Спеціальний капітал	16	208 080	208 080	208 080
Резервний фонд	16	33	33	33
Результат від операцій з акціями		12 174	12 174	12 174
Інші резерви	6, 10	4 871	2 240	860
Резерв на інші фонди банку	16	6 090	6 401	6 850
Накопичений дефіцит		(121 247)	(171 685)	(159 218)
Загальна сума власного капіталу		146 607	152 623	148 529
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		481 294	382 625	389 723

Затверджено та підписано 26 лютого 2022 року.

Г. П. Галамаша
Головний бухгалтерГ. П. Галамаша
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)В. В. Яковлюк
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРІВКА БАНК"

Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

Указаний розділок звіту	Рік	2021 рік	2020 рік (за аналогічністю)
Процентні доходи у т.ч.		35 084	31 383
- процентний дохід, обчислений із застосування методу ефективного відсотка	17	30 070	28 547
- інші процентні доходи	17	4 984	5 936
Позитивні витрати	17	(8 537)	(11 997)
Чистий процентний дохід		28 517	21 382
Прибуток від замінливої вартості та старування збитку від замінливої вартості збитку від замінливої вартості, виключеного з МСФЗ 9	18	858	(1 898)
Чисті процентні доходи після врахування ризику на замінливі вартості		29 375	19 484
Бонусні доходи	19	36 397	27 849
Бонусні витрати	19	(11 948)	(9 089)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іншими капіталами		24 449	18 760
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інші середні доходи	9	33	8
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	3	(7 066)	10 048
Чистий прибуток (збиток) від надання об'єкта інвестиційної нерухомості		(873)	(268)
Витрати на збиток з операцій		(8 384)	(8 182)
Акредитивні витрати		(2 183)	(1 797)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з нерухомістю та цінними паперами, облікованими за методом уцінки в капіталі		-	(124)
Інші доходи та витрати з операцій з цінними паперами		(3 248)	(9 882)
- реінвестовані доходи на спадкоємній операції за кредитом	15, 20	5 494	6 576
- адміністративні та операційні витрати	20	(8 742)	(6 142)
Інші доходи		1 286	1 280
Інші прибуток (збиток) - збиток від мораторії фінансових зобов'язань		(711)	(704)
Доходи (збиток), які виникають під час облігування фінансових зобов'язань за процентом (ставка, мінус або плюс), на ринках		(354)	(8)
Прибуток (збиток) від операцій з цінними паперами фінансових зобов'язань, облігованих за амортизованою вартістю		77	-
Прибуток до оподаткування		18 087	24 288
Витрати на оплату податку (збиток від повернення податку)	21	(17)	8
Прибуток за рік		18 070	24 296

Запідписано та підписано 26 лютого 2022 року.

Г. Бюко
Голова правлінняГ. Ю. Самарня
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)В. В. Яремлюк
Головний бухгалтер

Фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 рік

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2020	31 грудня 2019
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти та інші грошові активи	6	49 911	45 894
Заборгованість банків	7	25 059	27 116
Кредити та позики клієнтам	8	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери:			
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 790	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119 196	96 902
- за амортизованою собівартістю	9	1 715	875
Поточні податкові активи	22	6 669	2 257
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію		30	155
Інвестиційна нерухомість		2 933	3 319
Активи з права користування	10	1 748	1 716
Осередні засоби та нематеріальні активи	11	5 894	4 764
Інші фінансові активи	12	3 448	2 210
Інші активи	13	8 000	9 285
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя		1 228	1 244
Активи, утримувані для продажу		32	-
ВСЬОГО АКТИВІВ		362 525	399 723
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Заборгованість перед НБУ		-	7 721
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями		2	201
Кошти клієнтів	14	312 708	240 621
Зобов'язання емісдари з ліцензії	31	1 855	1 748
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	22	146	121
Інші фінансові зобов'язання	15	2 907	1 522
Резерви та нефінансові зобов'язання	16	12 082	3 280
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		329 700	298 194
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	17	200 000	200 000
Емісійний дохід	17	23	23
Резерв перепадів будівель	11	699	614
Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів	9	(2 937)	(1 274)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Загальні резерви та інші фонди	17	8 481	6 850
Накопичений дефіцит		(171 605)	(109 916)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		52 825	54 529
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		362 525	399 723

Затверджено до друку та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самаріна
 В.о. Голови Правління

В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"

Окремий звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід за рік, що закінчується 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2020 рік	2019 рік
Процентні доходи	18	33 563	33 841
Процентні витрати	18	(11 961)	(14 174)
Чистий процентний дохід		21 602	19 667
Відрахування до резерву на зменшення корисності	19	(1 771)	(4)
Чисті процентні доходи після врахування резерву на зменшення корисності		19 831	19 663
Доходи за інкасами та комісіями	20	27 649	24 075
Витрати за інкасами та комісіями	20	(6 888)	(6 386)
Прибуток мінус збиток від операцій з іноземною валютою та своп-контрактами (збиток мінус прибуток)/прибуток мінус збиток від переоцінки іноземної валюти		3 103	2 580
Прибуток мінус збиток від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	8	8
Прибуток мінус збиток/збиток мінус прибуток від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	8	16 045	(1 526)
Витрати щодо резерву під процентні ризики	16	(8 577)	(387)
Збиток/прибуток від уривки будівель (що перевищують дооцінку) та переоцінки інвестиційної нерухомості		(256)	4
Зменшення корисності майна, що перейшло у власність банку як застагодоробителя		(119)	(134)
(Зменшення корисності)/відновлення зменшення корисності інвестиції в асоційовану компанію		(124)	8
Адміністративні та інші операційні витрати	21	(18 006)	(14 425)
Інші часті доходи		1 090	2 113
Прибуток до оподаткування		24 296	32 009
Кредит з податку на прибуток	22	8	-
Чистий прибуток за рік		24 302	32 009
Інші сукупні доходи(витрати):			
Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:			
Фінансові інструменти, що вказуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- Невалізовані (збиток)/прибуток від переоцінки		(1 618)	2 037
- Прибуток, що рекласифіковано до складу прибутків чи збитків		(8)	(8)
- Податковий ефект		(8)	-
Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:			
Будівлі:			
- Переоцінка будівель		139	(70)
- Податковий ефект		(25)	15
Інші сукупні (витрати)/доходи		(1 548)	1 974
ВСЬОГО СУКУПНИХ ДОХОДІВ ЗА РІК		22 753	34 083

Затверджено до випуску та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самдріна
В.о. Голови Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про зміни капіталу за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Акціонерний Капітал, Прим.	Емісійний дохід	Резерв перехідної бухгалтерії	Нерозподілений збиток від амортизаційних змін капіталу	Результат від операцій з акціями	Загальні резерви та інші фонди	Наслідковий дефіцит	Всього капіталу
Залишок на 1 січня 2019	206 068	23	687	(2 383)	12 174	4 211	(183 388)	31 484
Прибуток за звітний період (нагромадження до розподілу) за рік	-	-	(54)	2 020	-	-	20 009	32 499
Всього інших сукупних доводів(збитків) за рік	-	-	(54)	2 020	-	-	32 009	34 583
Зміна у розрахунок переказів бухгалтерії включає:								
- перекази до амортизаційного резерву перехідної бухгалтерії до нерозподіленого прибутку	-	-	(18)	-	-	-	18	-
Розподіл прибутку:								
- виплата дивидендів	-	-	-	-	-	-	(11 310)	(11 310)
- перекази до резервного фонду	17	-	-	-	-	639	(839)	-
Залишок на 31 грудня 2019	206 068	23	614	(1 274)	12 174	4 850	(169 810)	64 629
Залишок на 1 січня 2020	206 068	23	614	(1 274)	12 174	4 858	(169 818)	64 529
Прибуток за звітний період (нагромадження до розподілу) за рік	-	-	114	(1 063)	-	-	24 302	24 352
Всього інших сукупних доводів(збитків) за рік	-	-	114	(1 063)	-	-	24 302	22 783
Зміна у розрахунок переказів бухгалтерії включає:								
- перекази до амортизаційного резерву перехідної бухгалтерії до нерозподіленого прибутку	-	-	(38)	-	-	-	38	-
Розподіл прибутку:								
- виплата дивидендів	17	-	-	-	-	-	(24 457)	(24 457)
- перекази до резервного фонду	17	-	-	-	-	1 631	(1 631)	-
Залишок на 31 грудня 2020	206 085	23	606	(2 337)	12 174	6 481	(171 685)	52 825

Затверджено до звіту та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самарина
В.о. Голови Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер